

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Septembris Et Octobris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10262

XXI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77413)

VITA SANCTI HILARIONIS ABBA,
TIS, PER D. HIERONYMVM SCRIPTA,

*Extat inter Epistolas. Nos capita margi-
ni adiecimus.*

21. Octobris
Cap. 1.

Dan. 7. 8.

S. Epiphanius
Salaminae
Episcopus
S. Hilario-
nis contem-
perancus.

Matt. 11.

Cap. 2.
S. Hilario-
nis patria.
Adhibetur
scholæ.

Manet duo-
bus mensi-
bus apud S.
Antonium.

Substantia
suis fratri-
bus & pau-
peribus di-
uidit.
Act. 5.
Luc. 14.

Degit in so-
litudine.

Cap. 3.

Vestes eius. illi beatus Antonius proficicenti dederat, sagumq, rusticum, inter mare & paludem
vasta

SCRIPTVRVS vitam beati Hilarionis, habitorem eius inuoco spiritum sanctum, vt qui illi virtutes largitus est, mihi ad narrandas eas sermonem tribuat, vt facta dictis exæquentur. Eorum enim, qui fecere virtutes, (vt ait Crispus) tanta habentur merita, quantum ea verbis potuere attollere præclara ingenia. Alexander Magnus Macedo, quem vel arietem, vel pardum, vel hircum caprarum Daniel vocat, cum ad Achillis tumulum peruenisset: Felicem te, ait, iuuenis, qui magno fruaris præcone meritum, Homerum videlicet significans. Porrò mihi tanti ac talis viri conuersatio vitaque dicenda est, vt Homerus quoque, si adesset, vel inuideret materiæ, vel succumberet. Quanquam enim sanctus Epiphanius, Salaminae Cypri Episcopus, qui cum Hilarione plurimum versatus est, laudem eius breui epistola scripserit, quæ vulgò legitur: tamen aliud est, locis communibus laudare defunctum: aliud, defuncti proprias narrare virtutes. Vnde & nos fauore magis illius, quam iniuria, ceptum ab eo opus aggredientes, maledicorum voces contemnimus: qui olim detrahentes Paulo meo, nunc fortè detrahent & Hilarioni, illum solitudinis calumniati, huic obijcientes frequentiam: vt qui semper lauit, non fuisse: qui à multis visus est, vilis existimetur. Fecerunt hoc & maiores eorum quondam Pharisei, quibus nec Iohannis eremus ac ieiunium, nec Domini Saluatoris turbæ, cibi, potusque placuere. Verum destinato operi imponam manum, & Scylleos canes obturata aure transibo.

Hilarion ortus vico Thabatha, qui circiter quinque millia à Gaza vrbe Palestinae ad Austrum situs est, cum haberet parentes idolis deditos, rosa, vt dicitur, de spinis floruit. A quibus missus Alexandriam, grammatico traditus est, ibique quantum illa patiebatur etas, magna ingenij & morum documenta præbuit in breui, charus omnibus, & loquendi arte gnarus. Quodque his maius est omnibus, credens in Dominum Iesum, non Circi furoribus, non arenae sanguine, non theatri luxuria delectabatur: sed tota illi voluntas in Ecclesiae erat congregatione. Audiens autem tunc celebre nomen Antonij, quod per omnes Aegypti populos ferebatur, incensus visendi eius studio, perrexit ad eremum. Et statim vt eum vidit, mutato pristino habitu, duobus ferè mensibus iuxta eum mansit, contemptus ordinem vitae eius, morumque grauitatem: quam creber in oratione, quam humilis in suscipiendis fratribus, seuerus in corripiendis, alacer in exhortandis esset, & vt continentiam, cibi que eius asperitatem nulla vnquam infirmitas frangeret. Porrò frequentiam eorum, qui ad eum ob varias passiones, aut impetus demonum concurrebant, vltra non ferens, nec congruum esse ducens, pati in eremo populos ciuitatum, sicque sibi magis incipiendum esse, vt coepisset Antonius: illum quasi virum fortem victoriae præmia accipere, se necdum militare coepisse, reuersus est cum quibusdam monachis ad patriam. Et parentibus iam defunctis, partem substantiae fratribus, partem pauperibus largitus est, nihil sibi omnino referuans, & timens illud de Actibus Apostolorum Ananiae & Saphiræ vel exemplum, vel supplicium: maximeque Domini memor, dicentis: Qui non renunciauerit omnibus, quæ habet, non potest meus esse discipulus. Erat autem tunc annorum quindecim. Sic nudus & armatus in Christo, solitudinem, quæ in septimo milliario à Maioma Gaza emporio per litus euntibus Aegyptum ad læuam flectitur, ingressus est. Cumque essent cruenta latrocinij loca, & propinqui amici que eius imminens periculum denunciarent, contempsit mortem, vt morrem euaderet. Mirabantur omnes animum, mirabantur ætatem, nisi quòd flamma quædam pectoris, & scintilla fidei in oculis relucebant. Lenes erant genæ, delicatum corpus & tenue, & ad omnem iniuriam impatiens, quod leui vel frigore, vel æstu posset affligi.

vasta & terribili solitudine fruebatur, quindecim tantum carycas post solis occasum comedens: & quia regio latrocinij infamis erat, nunquam in eodem loco mansitans. Quid faceret diabolus? quod se verteret? Qui gloriabatur ante, dicens: In calum ascendam, super sidera celi ponam thronum meum, & ero similis altissimo: cernebat se vinci a puero, & prius ab eo calcatum fuisse, quam per aetatem calcare potuisset. Titillabat itaque sensus eius, & pubescenti corpori solita voluptatum incendia suggerbat. Cogebatur tirunculus Christi cogitare, quod nesciebat: & eius rei animo pompam voluere, cuius experimenta non nouerat. Iratus itaque sibi, & pectus pugnis verberans, quasi cogitationes eade manus posset excludere: Ego, inquit, aselle faciam, ut non calcitres, nec te hordeo alam, sed paleis: fame te conficiam & siti, graui onerabo pondere, per aestus indagabo & frigora: ut cibum potius, quam lasciuia cogites. Herbarum ergo succo, & paucis carycis post triduum, vel quatrimum deficientem animam sustentabat, orans frequenter, & psallens, & rastro humum fodiens, ut ieiuniorum laborem labor operis duplicaret. Simulque fuscillas iunco texens, amulabatur Aegyptiorum monachorum disciplinam, & Apostoli sententiam, dicentis: Qui autem non operatur, non manducet. Sic attenuatus, & intantum exeso corpore, ut ossibus vix hareret, quadam nocte coepit infantum audire vagitus, balatus pecorum, mugitus bouum, planctum quasi mulierum, leonum rugitus, murmur exercitus, & rursus variarum portenta vocum, ut ante sonitu, quam ad spectu, territus cederet. Intellexit demonum ludibria: & prouolutus genibus, Christi Crucem signauit in fronte: talique armatus casside, & lorica fidei circumdatus, iacens fortius praebatur, amodo videre desiderans, quos horrebat audire, & sollicitis oculis huc illucque circumspectans: cum interim ex improviso, splendente luna, cernit rhedam feruentibus equis super se irruere: cumque in clamasset Iesum, ante oculos eius repentino terrae hiatu pompa omnis absorpta est. Tunc ille ait: Equum & ascensorem proiecit in mare. Et hi in curribus, & hi in equis: nos autem in nomine Dei nostri magnificabimur. Multae sunt tentationes eius, & die noctuque variae demonum insidiae: quas si omnes narrare velim, modum excedam voluminis. Quoties illi nuda mulieres cubanti, quoties esurienti largissimae apparuerunt dapes? Interdum orantem lupus vlulans, & vulpecula ganniens transiuit, psallenti que gladiatorum pugna spectaculum praebuit, & vnus quasi interfectus, & ante pedes eius corruens, sepulturam rogauit. Orauit semel fixo in terram capite, & ut natura fert hominum, abducta ab oratione mens, nescio quid aliud cogitabat: Infilis dorso eius festinus gladiator, & latera calcibus, ceruicem flagello verberans: Eia, inquit, cur dormitas? cachinansque desuper, cum defecisset, an hordeum vellet accipere, sciscitabatur.

Igitur a sexto decimo usque ad vicesimum suae aetatis annum, aestus & pluuia breui tuguriunculo declinavit, quod iunco & carice texerat. Extracta deinceps breui cellula, quae usque hodie permanet, latitudine pedum quatuor, altitudine pedum quinque, hoc est, statura sua humiliore, porro longitudine paulo ampliore, quam eius corpusculum patiebatur, ut sepulcrum potius, quam domum crederes. Capillum semel in anno die Paschae totondit: super nudam humum, stratumque, iunceum usque ad mortem cubitavit: saccum, quo semel fuerat indutus, nunquam lauans, & superfluum esse dicens, munditias in cilicio quaerere. Nec mutauit alteram tunicam, nisi cum prior penitus scissa esset. Scripturas quoque sanctas memoriter tenens, post orationes & psalmos, quasi Deo praesente recitabat. Et quia longum est per diuersa tempora carptum ascensum eius edicere, comprehendam breuiter, ante lectoris oculos vitam eius pariter exponens, & deinceps ad narrandi ordinem regrediar.

A vicesimo primo anno usque ad vicesimum septimum, tribus annis dimidium lentis sextarium madefactum aqua frigida comedit, & alijs tribus panem aridum cum sale & aqua. Porro a vigesimo septimo usque ad tricesimum herbis agrestibus, & virgultorum quorundam radicibus crudis sustentatus est. A tricesimo autem primo usque ad tricesimum quintum sex uncias hordeacei panis, & coctum modice olus absque oleo in cibo habuit. Sentiens autem caligare oculos suos, & totum corpus impetigine, & pumicea quadam scabredine contrahi, ad superiorem victum adiecit oleum, & usque ad sexagesimum tertium vitae suae annum hoc continentiae cucurrit gradu, nihil extrinsecus aut pomorum, aut leguminis, aut cuiuslibet rei gustans. Inde cum se videret corpore defatigatum, & propinquam putaret imminere mortem, a sexagesimo quarto anno usque ad octogesimum pane abstinuit incredibili feruore

Oooo mentis

mentis, vt eo tempore quasi nouus accederet ad seruitutem Domini, quo ceteri solent remissius viuere. Fiebant autem ei de farina & comminuto olere sorbitiuncula: cibo & potu vix quinque uncias appendentibus. Sicque complens ordinem vitæ, nunquam ante solis occasum, nec diebus festis, nec in grauissima valerudine soluit ieiunium. Sed iam tempus est, vt ad ordinem reuertamur.

Cap. 6.

Error latro-
num tota
nocte.Contemnit
mortē ad-
huc puer.

Cum habitaret adhuc in tuguriolo aliquid, quod tollerent, vel in contemptum sui reputantes fieri, si puer solitarius eorum impetus non pertimesceret. Itaque inter mare & paludem à vespere vsque ad solis ortum discurrentes, nunquam locum eius cubiculi inuenire potuerunt. Porro clara luce reperto puero, quasi per iocum: Quid, inquit, faceres, si latrones ad te venirent? Quibus ille respondit: Nudus latrones non timet. Et illi: Certè, aiunt, occidi potes. Possum, inquit, possum: Et ideo latrones non timeo, quia mori paratus sum. Tunc admirati constantiam eius & fidem, confessi sunt noctis errorem, cæcatosque oculos, correctiorem deinceps vitam pollicentes.

Cap. 7.

Marc. 2.

Impetrat
partum ste-
rili.

Cap. 8.

Hemitrita-
us, sequi-
terciana fe-
bris.

Viginti & duos iam in solitudine habebat annos, fama tantum notus omnibus, & per totas Palæstinae vulgatus vrbes, cum interim mulier quædam Eleutheropolitana, cernens despectui se haberi à viro ob sterilitatem, (iam enim per annos quindecim nullos coniugij fructus dederat) prima irrumperè ausa est ad beatum Hilarionem, & nihil tale suspicanti repente genibus eius aduoluta: Ignosce, inquit, audaciæ, ignosce necessitati meæ. Quid auertis oculos? Quid rogantem fugis? Noli mulierem adspicere, sed miseram. Hic sexus genuit Saluatorem. Non habent sani opus medico, sed qui malè habent. Tandem substitit, & post tantum temporis visa muliere, interrogauit causam aduentus eius ac fletuum. Et postquam didicit, leuatis ad cælum oculis, fidere iussit: euntemque lachrymis profecutus, ex octo anno, vidit cum filio.

Hoc signorum eius principium, maius aliud signum nobilitauit. Aristaneta Heli-dij, qui postea Præfectus prætorio fuit, vxor, valde nobilis inter suos, & inter Christianos nobilior, reuertens cum marito & tribus liberis à beato Antonio, Gazæ propter eorum infirmitatem remorata est. Ibi enim, siue ob corruptum aërem, siue, vt postea claruit, propter gloriam Hilarionis serui Dei, hemitritæo pariter arrepti, omnes à medicis desperati sunt. Iacebat vlulans mater, & quasi inter tria filiorum discurrens cadauera, quem prius plangeret, nesciebat. Cognito autem, quod esset quidam monachus in vicina solitudine, oblita matronalis pompæ, tantum se matrem nouerat: vadit comitata ancillulis & eunuchis, vixque à viro persuasum est, vt a se sedes pergeret. Ad quem cum peruenisset: Per ego te, ait, Iesum clementissimum Deum nostrum obtestor, per Crucem eius & sanguinem, vt reddas mihi tres filios, & glorificetur in vrbe gentilium nomen Domini Saluatoris, & ingrediatur seruus eius Gazam, & Marnas corruat. Renuente illo, & dicente, nunquam se egressurum de cella, nec habere consuetudinem, vt non modò ciuitatem, sed ne villulam quidem ingrederetur, prostrauit se illa humi, crebrò clamitans: Hilarion serue Christi, redde mihi liberos meos: Quos Antonius tenuit in Aegypto, à te seruentur in Syria. Flebant cuncti, qui aderant: sed & ipse negans fleuit. Quid multa? Non prius mulier recessit, quam ille pollicitus est, se post solis occasum Gazam introiturum. Quò postquam venit, singulorum lectulos & arentia membra considerans, inuocauit Iesum. Et o mira virtus, quasi de tribus fontibus sudor erupit: eadem hora acceperunt cibos, lugentemque matrem cognoscentes, & benedicentes Deum, sancti manus deosculati sunt. Quò postquam auditum est, & longè lateque percrebuit, certatim ad eum de Syria & Aegypto confluebant, ita vt multi crederent in Christum, & se monachos profiterentur. Necdum enim tunc monasteria erant in Palæstina, nec quisquam monachum ante sanctum Hilarionem in Syria nouerat. Ille fundator & eruditor huius conuersationis & studij in hac prouincia fuit. Habebat Dominus Iesus in Aegypto senem Antonium, habebat in Palæstina Hilarionem iuniorem.

Tres pne-
ros à medi-
eis depera-
tos sanat.Hilarion
primus in
Syria mo-
nasteriorū
fundator.

Cap. 9.

Cæca videt.
Marc. 8.

Facidia vicus est Rhinocorura vrbs Aegypti. De hoc (sunt decem iam anni) cæca mulier adducta est ad beatum Hilarionem: oblataque ei à fratribus (iam enim multi cum eo monachi erant) omnem se substantiã expendisse ait in medicos. Cui respondit: Si que in medicis perdidisti, dedisses pauperibus, curâset te verus medicus Iesus. Clamante autem illa, & misericordiam deprecante, expuit in oculos eius: statimque Saluatoris exemplum virtus eadem profecuta est. Auriga quoque Gazensis in curru per-

percussus à dæmone, totus obrigit: ita vt nec manus agitare, nec ceruicem possit reflectere. Delatus ergò in lecto, cum solam linguam moueret ad preces, audit non prius posse sanari, quam crederet in Iesum, & se sponderet arti pristinae renunciaturum. Credit, spondit, sanatus est: magisque de animæ, quam de corporis, salute exultauit.

Item reger percussus à dæmone.

Præterea fortissimus iuuenis, nomine Marfitas, de territorio Hierosolymæ, tantum sibi applaudebat in viribus, vt quindecim frumenti modios diu longeque portaret: & hanc haberet palmam fortitudinis suæ, si asinos vinceret. Hic afflicus pessimo dæmone, non catenas, non compedes, non claustra ostiorum integra patiebatur: multorum nasum & aures moribus amputauerat: horum pedes, illorum gulam fregerat: tantumque sui terrorem omnibus incusserat, vt oneratus catenis & funibus, in diuersa nitentium, quasi ferocissimus taurus, ad monasteriũ pertraheretur. Quem postquam fratres videre, perterriti (erat enim miræ magnitudinis) nunciauerunt Patri. Ille sicut sedebat, iussit eum ad se pertrahi, & dimitti. Solutoque, Inclina, ait, caput, & veni. Tremere ille, & ceruicem flectere, nec adspicere contra ausus: omni que ferocitate deposita, pedes cœpit sedentis lambere. Adiuratus itaque dæmon, & tortus, qui iuuenem possederat, septima die egressus est. Sed nec illud tacendum est, quod Orionus vir primarius & ditissimus vrbs Ailæ, quæ mari rubro imminet, à legione possessus dæmonum, ad eum adductus est. Manus, ceruix, latera, pedes ferro onerati erant, furorisque sæuitiam torui oculi minabantur. Cumque deambularet sanctus cum fratribus, & de scripturis nescio quid interpretaretur, erupit ille de manibus se tenentium, & amplexus eum post tergum, in sublime leuauit. Clamor ortus ab omnibus: timebant enim, ne confecta ieiunijs membra collideret. Et sanctus ardens: Sinite, inquit, & mihi meum palæstritâ dimittite. Ac sic reflexa super humeros manu, caput eius tetigit, apprehensoque crine ante pedes adduxit, stringens è regione ambas manus eius, & plantas utroque calcans pede, simulque ingeminans, Torquere dæmonum turba, torquere. Cumque ille ciularet, & reflexa ceruice, terram vertice tangeret: Domine, inquit, Iesu, solue miserum, solue captiuum. Vt vnum, ita & plures vincere, tuum est. Rem loquor inauditam. Ex vno hominis ore diuersa voces, & quasi cõfusus populi clamor audiebatur. Curatus itaque & hic, non post multum temporis, cum vxore & liberis venit ad monasterium, plurima, quasi gratiam redditurus, dona afferens. Cui sanctus, Non legisti, inquit, quid Giezi, quid Simon passi sint: quorum alter accepit precium, alter obtulit: vt ille venderet gratiam spiritus sancti, hic mercaretur? Cumque Orionus flens diceret: Accipe, & da pauperibus: respondit, Tu melius pores tua distribuere, qui per vrbes ambulas, & nosti pauperes. Ego, qui mea reliqui, cur aliena appetam? Multis nomen pauperum, occasio auaritiæ est: misericordia verò artem non habet. Nemo melius erogat, quam qui sibi nihil reseruat. Tristi autem, & in terra iacenti: Noli, inquit, contristari fili: Quod facio, pro me & pro te facio. Si enim hæc accepero, & ego offendam Deum, & ad te legio reuertetur.

Cap. 10.

Dæmoniacus sanatur.

Legio dæmonum ab homine pel litur. 4. Reg. 5. Act. 8.

Quis verò possit silentio præterire, quod Gazanus Maiometes haud longè à monasterio eius, lapides ad ædificandum de ora maris cudentes, totus paralyti dissolutus, & ab operis socijs delatus ad sanctum, statim ad opus reuersus est: Etenim litus, quod Palæstinæ Aegyptoque prætenditur, per naturam molle, arenis in saxa durefcētibus, asperatur: paulatimque coharefcens sibi glarea, perdit tactum, cum non perdat ad spectum. Sed & Italicus eiusdem oppidi municeps Christianus, aduersum Gazensem duumvrum, Marnæ idolo deditum, Circenses equos nutriebat. Hoc siquidem in Romanis vrbibus iam inde seruatur à Romulo, vt propter felicem Sabinarũ raptum, Conso, quasi consiliorum deo, quadrigæ septeno currant circumitu, & equos partis aduersæ fregisse, victoria sit. Hic itaque æmulo suo habente maleficum, qui dæmoniis quibusdam imprecationibus huius impediret equos, & illius incitaret ad cursum, venit ad beatum Hilarionem, & non tam aduersarium lædi, quam se defendi, obsecrauit. Ineptum visum est venerando seni, in huiuscemodi nugis orationem perdere. Cumque subrideret, & diceret: Cur enim non magis equorum precium pro salute animæ tuæ pauperibus erogas? Ille respondit, functionem esse publicam: & hoc non tam se velle, quam cogi: nec posse hominem Christianum vti magicis artibus, sed à seruo Christi potius auxilium petere, maximè contra Gazenses aduersarios Dei, & non tam sibi, quam Ecclesiæ Christi insultantes. Rogatus ergò à fratribus, qui

Cap. 11. Paralyticus curatur.

Gazense idololatræ.

aderant, scyphum fœcilem, quo bibere consueuerat, aqua iussit impleri, eique tradi. Quem cum accepisset Italicus, & stabulum, & equos, & aurigas suos, rhedam, carcerumque repagula adpersit. Mira vulgi expectatio: nam & aduersarius hoc ipsum irridens diffamauerat: & fautores Italici sibi certam victoriam pollicētes, exultabant. Igitur dato signo hi aduolant, isti præpediuntur. Sub horum curru rota feruent, illi præteruolantium terga vix cernunt. Clamor fit vulgi nimius, ita vt ethnici ipsi quoque concreparent: Marnas victus est à Christo. Porrò furētes aduersarij, Hilarionem maleficum Christianum ad supplicium poscere. Indubitata ergò victoria, & illis, & multis retrò Circensibus plurimis, fidei occasio fuit.

Infigoe mi-
raculum.

Cap. 12.

De eiusdem Gazensis emporij oppido virginem Dei vicinus iuuenis deperibat. Qui cum frequenter tactu, iocis, nutibus, sibilis, & cæteris huiusmodi, quæ solent morituræ virginitatis esse principia, nihil profecisset, perrexit Memphim, vt confesso vulnere suo, magicis artibus rediret armatus ad virginem. Igitur post annum doctus ab Aesculapij vatibus, non remediatis animas, sed perdentis, venit præsumptū animo stuprum gestiens: & subter limen domūs puellæ, tormenta quædam verborum, & portentosas figuras sculptas in æris Cyprij lamina defodit. Hicò insanire virgo, & amictu capitis abiecto, rotare crinem, stridere dentibus, inclamare nomen adolescentis. Magnitudo quippè amoris se in furorem verterat. Perducta ergò à parentibus ad monasterium, seni traditur, vlulante statim, & confitente dæmone, Vim sustinui, inuitus abductus sum. Quàm benè Memphi somnijs homines deludebam, ô cruce, ô tormenta, quæ patior. Exire me cogis, & ligatus subter limen teneor. Non exeo, nisi me adolescens, qui tenet, dimiserit. Tunc senex: Grandis, ait, fortitudo tua, qui licio & lamina strictus tenēris. Dic, Cur ausus es ingredi puellam Dei? Vt seruarem, inquit, eam virginem. Tu seruares proditor castitatis? Cur non potius in eum, qui te mittebat, es ingressus? Vt quid, respondit, intrarem in eum, qui habebat collegam meum amoris dæmonem? Noluit autem sanctus, antequàm purgaret virginem, vel adolescentem, signa iubere perquiri, nè aut solitis incantationibus recessisse dæmon videretur, aut ipse sermoni eius accommodasse fidem, asserens fallaces esse dæmones, & ad simulandum esse callidos: & magis, reddita sanitate, increpuit virginem, cur fecisset talia, per quæ dæmon intrare potuisset.

Dæmonis
imbecilli-
tas irride-
tur.

Liberat vir-
ginem à dæ-
monis vexa-
tione.

Cap. 13.

Fræcia Ger-
maniz.

Non solum autem in Palæstina, & in vicinis vrbibus Aegypti, vel Syriæ, sed etiam in longinquis prouincijs fama eius percrebuerat. Nanque candidatus Constantij Imperatoris, rutilus coma, & candore corporis indicans prouinciam, (inter Saxones quippè & Alemannos gens eius, non tam lata, quàm valida, apud historicos Germania, nunc verò Francia vocatur) antiquo, hoc est, ab infantia, possessus à dæmone, qui noctibus eum vlulare, ingemiscere, fremere dentibus compellebat, secretò ab Imperatore euectionem petijt, causam ei simpliciter indicans: & acceptis ad cõsularem quoque Palæstina literis, cum ingenti honore & comitatu Gazam deductus est. Qui cum à decurionibus illius loci quæsiisset, vbi habitaret Hilarion monachus, territi Gazenses, & putantes eum ab Imperatore missum, ad monasterium adduxerunt, vt & honorem commendato exhiberent, & si quid ex præteritis iniurijs in Hilarionem esset offensæ, nouo officio deleteretur. Deambulabat tunc senex in arenis mollibus, & secum de psalmis nescio quid submurmurabat. Vidensque tantam turbam venientem, substitit. Et resalutatis omnibus, manuque eis benedicens, post horam cæteros abire præcepit, illum verò cum seruis suis & apparitoribus remanere. Ex oculis enim eius & vultu, cur venisset, agnouit. Statim ergò ad interrogationem suspensus homo, vix terram pedibus tangens, & immanè rugiens, Syro, quo interrogatus fuerat, sermone respondit. Videres de ore barbaro, & qui Francam tantum & Latinam linguam nouerat, Syra ad purum verba resonare: vt non stridor, non adspiratio, non idioma aliquod Palæstini deesset eloquij. Confessus est itaque, quo in eum intrasset ordine. Et vt interpretes eius intelligerent, qui Græcam tantum & Latinam linguam nouerant, Græcè quoque eum interrogauit. Quo similiter, & in verba eadē respondente, multasque incantationum occasiones, & necessitates magicarum artium obrende: Non curo, ait, quomodo intraueris: sed vt ex eas in nomine Domini nostri Iesu Christi impero. Cumque curatus esset, simplicitate rustica decem auri libras offerens, hordeacum ab eo panem accepit, audiens quòd qui tali cibo alerentur, aurum pro luto ducerent.

Diabolus p
obscillos di-
uerso vitur
idiomate.

Fræcus dæ-
moniacus
restruitur.

Cap. 14.

Parum est de hominibus loqui: bruta quoque animalia quotidie ad eum furentia per-

pertrahebantur: in quibus Bastrum camelum enormis magnitudinis, qui iam multos obtrierat, triginta & eo amplius viri distentū solidissimis funibus cum clamore adduxerunt. Sanguinei erant oculi, spumabat os, volubilis lingua turgebat, & super omnem terrorem rugitus personabat immanis. Iussit igitur eum dimitti senex. Statim verò & qui adduxerant, & qui cum sene erant, vsque ad vnum omnes diffugere. Porro ille solus perrexit obuiam, & sermone Syro: Non me, inquit, terres diabole tanta mole corporis: Et in vulpecula, & in camelo vnus atque idem es. Et interim porrecta stabat manu. Ad quem dum furens, & quasi cum deuoratura bellua peruenisset, statim corruit, submissumque caput terræ cœquauit, mirantibus cunctis, qui aderant, post tantam ferociam, tantam subito mansuetudinem. Docebat autē senex, hominum causa diabolum etiam iumenta corripere: & tanto eorum ardere odio, vt non solum ipsos, sed & ea, quæ ipsorum essent, cuperet interire. Huiusque rei proponebat exemplum, quòd antequàm beatum Iob tentare permetteretur, omnem substantiam eius interfecerit. Nec mouere quempiam debere, quòd Domini iussione duo millia porcorum à dæmonibus interfecta sunt. Siquidem eos, qui viderant, non potuisse aliter credere, exisse de homine tantam dæmonū multitudinem, nisi grandis porcorum numerus, & quasi à multis actus, pariter corruisset.

Camelus à
dæmone ex-
agritus,
curatur.

Iob 1.
Luc. 8.

Tempus me deficiet, si voluero vniuersa signa, quæ ab eo perpetrata sunt, dicere. In tantam enim à Domino fuerat eleuatus gloriam, vt beatus quoque Antonius audiens conuersationem eius, scriberet ei, libenterque eius epistolas sumeret: & si quando de Syria partibus ad se languentes perrexissent, diceret eis: Quare vos tam longè vexare voluistis, cum habeatis ibi filium meum Hilarionem? Exemplo itaque eius per totam Palæstinam innumetabilia monasteria esse cœperunt, & omnes ad eum monachi certatim currere. Quod ille cernens, laudabat Domini gratiam, & ad profectum animæ singulos cohortabatur, dicens præterire figuram huius mundi, & illam esse veram vitam, quæ vitæ præsentis emeretur incommodo. Volens autem exemplum eis dare & humilitatis, & officij, statis diebus ante vindemiam lustrabat cellulas monachorum. Quod postquam cognitum est à fratribus, omnes ad eum confluabant: & comitati tali duce, circumibant monasteria, habentes viaticum suum: quia interdum vsque ad duo millia hominum congregabantur. Sed & procedente tempore vnaquæque villula vicinis monachis, ad susceptionem sanctorum gaudens, cibos offerebat.

Cap. 15.

Innumera
monasteria
in Palæstina

Quantum autem fuerit in eo studij, vt nullum fratrem quantumvis humilem, quantumvis pauperem præteriret, vel illud indicio est, quòd vadens in desertum Cades, ad vnum de discipulis suis visendum, cum infinito agmine monachorum peruenit Elufam, eo fortè die, quo anniuersaria solennitas omnem oppidi populum in templum Veneris congregauerat. Colunt autem illam ob Luciferum, cuius cultui Saracenorum natio dedita est. Sed & ipsum oppidū ex magna parte semibarbarum est propter loci situm. Igitur audito, quòd sanctus Hilarion præteriret, (multos enim Saracenorum arreptos à dæmone frequenter curauerat) gregatim ei cum vxoribus & liberis obuiam processere, submittentes colla, & voce Syra. Barach, id est, benedic, inclamantes. Quos ille blandè humiliterque suscipiens, obsecrabat vt Deum magis, quàm lapides colerent: simulque vberim flebat, cælum spectans, & pollicens, si Christo crederent, ad eos se crebro esse venturum. Mira Domini gratia: non prius abire passi sunt, quàm futura ecclesiæ lineam mitteret: & sacerdos eorum, vt erat coronatus, Christi signo denotaretur.

Venerè co-
lunt Sara-
ceni.

Elufamitæ
Saraceni
conuerten-
tur.

Cap. 17.

Alio quoque anno, cum exiturus esset ad visenda monasteria, & digereret in scheda, apud quos manere, quos in transitu visitare deberet, scientes monachi quendam de fratribus parciolem, simulque cupientes vitio eius mederi, rogabant, vt apud eum maneret. Et ille: Quid, inquit, vultis & vobis iniuriam, & fratri vexationem facere? Quod postquam frater ille parcus audiuit, erubuit, & annitentibus cunctis, vix ab inuito impetrauit, vt suum quoque monasterium in mansionum ordinem poneret. Post diem ergò decimum venerunt ad eum, custodibus iam in vinea, qua venient illi, dispositis: qui cum lapidibus & glebarum iactu, fundæque vertigine accedentes deterrerent, sine esu vna manè omnes profecti sunt, ridente sene, & dissimulante scire, quod euenerat. Porro suscepti ab alio monacho, cui Sabas vocabulum est: (debemus quippè parci tacere vocabulum, largi dicere) quia Dominicus erat dies, inuitabantur ab eo vniuersi in vineam, vt ante horam cibi, vuarum pastu labo-

Nota sancti
viri piū ani-
mum.

rem viæ subleuant. Et sanctus, Maledictus, ait, qui prius refectioem corporis, quam animæ, quæserit. Oremus, psallamus, reddamus Domino officium, & sic ad vineam properabitis. Completo itaque ministerio, in sublimi stans, benedixit vineæ, & suas ad pascendum dimisit oues. Erant autem, qui vescebantur, non minus tribus millibus. Cumque centum lagenis æstimata fuisset integra adhuc vinea, post dies viginti trecentas fecit. Porro ille parcus frater multo minus solito colligens, etiam id quod habuerat, versum in acetum serò doluit. Hoc multis fratribus senex antè futurum prædixerat.

Itē effectū
benedictio-
nis eius.

Cap. 18.

Detestabatur autem præcipuè monachos, qui infidelitate quadam in futurum reseruarent sua, & diligentiam haberent vel sumptuum, vel vestitus, aut alicuius earum rerum, quæ cum seculo trāseunt. Deniquè vnum de fratribus in quinto ferè milliario à se manentem, quia comperiebat hortuli sui nimis cautum timidumque custodem, & pauxillum habere nummorum, ab oculis abegerat. Qui volens sibi reconciliari senem, frequenter veniebat ad fratres, & maximè ad Hesychiū, quo ille vehementissimè delectabatur. Quadam igitur die cicercis fascem virentis, sicut in herbis erat, detulit. Quem cum Hesychius posuisset in mensa ad vesperum, exclamauit senex, se putorem eius ferre non posse, simulque vndè esset rogauit. Respondente autè Hesychio, quod frater quidam primitias agelli sui fratribus detulisset: Non sentis, inquit, putorem terretimum, & in cicere foetere auaritiā? Mitte bubus, mitte brutis animalibus, & vide, an comedant. Quod cum ille iuxta præceptum in præsepe posuisset, exterriti boues, & plus solito mugientes, ruptis vinculis, in diuersa fugerunt. Habebat enim senex hanc gratiam, vt ex odore corporum, vestiumque & earum rerum, quas quis tetigerat, sciret cui dæmoni, vel cui virio subiaceret.

Hesychius
Hilarioni
charissimus

Nota singu-
larē gratiā.

Cap. 19.

Igitur sexagesimotertio vitæ suæ anno cernens grande monasterium, & multitudinem fratrum secum habitantium, turbasque eorum, qui diuersis languoribus, & immundis spiritibus occupatos ad se deducebant, ita vt omni genere hominū solitudo per circuitū repleretur, flebat quotidie, & incredibili desiderio cōuersationis antiquæ recordabatur. Interrogatus à fratribus, quid haberet, cur se cōficeret, ait: Rursum ad seculum redij, & recepi mercedem meam in vita mea. En homines Palesstinæ, & vicinæ prouinciæ existimant me alicuius esse momenti: & ego sub prætextu monasterij ad dispensationem fratrum, vilem supellestilē habeo. Seruabatur autem à fratribus, maximè ab Hesychio, qui miro amore venerationi senis deditus erat: Cumque ita vixisset lugens biennium, Aristaneta illa, cuius supra fecimus mentionem, præfecti tunc vxor, sed nihil de præfecti ambitu habens, venit ad eum, volens etiam ad Antonium pergere. Cui ille stens: Vellem, ait, ipse quoque ire, si non carcere huius monasterij clausus tenerer, & si eundi fructus esset. biduū enim hodiè est, quod torus mundus tali parente orbatus est. Credidit illa, & substitit. Et post paucos dies, veniente nuncio, Antonij dormitionem audiuit.

Nō fert con-
cursum ho-
minū solitu-
dinis ama-
tor Hilario.

S. Antonij
obitū diui-
nitūs discit.

Cap. 20.

Mirentur alij signa, quæ fecit, mirentur incredibilem abstinentiam, scientiam, humilitatem: Ego nihil ita stupeo, quam gloriam illum & honorem calcare potuisse. Concurrēbant Episcopi, presbyteri, clericorum & monachorum greges, matronæ quoque Christianorum, grandis tentatio, & hincindè ex vrbibus & agris vulgus ignobile: sed & potentes viri & iudices, vt benedictum ab eo panem vel oleum acciperēt. At ille nihil aliud, nisi solitudinem meditabatur, intantum vt quadam die proficisci statuerit: & adducto asello (nimis quippè exesus ieiunijs, vix ingredi poterat) iter arripere conaretur. Quod cum percrebuisset, & quasi vastitas & iustitium Palesstinæ indiceretur, plusquam decem millia hominum diuersæ ætatis & sexūs, ad retinendum eum congregata sunt. Immobilis ille ad preces, & baculo arenas discutiens, loquebatur: Fallacem Dominum meum non faciam: non possum videre subuersas ecclesias, calcata Christi altaria, filiorum meorum sanguinem. Vniuersi autem, qui aderant, intelligebant reuelatum ei quiddam esse secreti, quod nollet confiteri: & nihilominus custodiebant eum, nè proficisceretur. Decreuit ergò, publica omnes voce contestans, non cibi se, non potūs quicquam sumere, nisi dimitteretur. Et post septem dies inedia, tandem relaxatus, ac valedicens plurimis, cum infinito agmine prosequentiū venit Betiliū: Vbi persuasis turbis vt reuenterentur, elegit quadraginta monachos, qui haberent viaticum, & possent ieiunantes ingredi, id est, post solis occasum cibum sumere. Quinto igitur die venit Pelusium, visitatisque fratribus, qui in vicina eremo erant, & in loco, qui dicitur Lychnos, morabantur, perrexit post

Nota lector
de benedi-
cto pane &
oleo.

* bacillo

Migrat aliò

post triduum ad castrum Theubatam, ut videret Dracontium Episcopum & confes-
forem, qui ibi exulabat. Quo incredibiliter consolato tanti viri praesentia, post aliud
triduum multo Babylonem labore peruénit, ut videret Philonē Episcopum, & ipsum
confessorem. Constantius enim rex, Arrianorum fauens heresi, utrunq; in ea loca de-
portauerat. Inde egrediens, post triduum venit ad oppidum Aphroditon, ubi con-
uento Diacono Baifane, qui locatis camelis & dromedis, ob aqua in eremo penuri-
am, consueuerat euntes ad Antoniū ducere, confessus est fratribus instare diem dor-
mitionis beati Antonij, & peruigilem noctem in ipso, quo defunctus fuerat, loco à se
illi debere celebrari. Tribus igitur diebus per vastam & horribilem solitudinem, tan-
dē ad montem altissimum peruenerunt, repertis ibi duobus monachis, Isaac ac Pe-
lusiano, quorum Isaac interpretis Antonij fuerat.

Et quia se praebet occasio, & ad id loci uenimus, dignū videtur breui sermone ha-
bitaculum tanti viri describere. Saxeus & sublimis mons, per mille circiter passus ad
radices suas aquas exprimit: quarum alias arenae ebibunt, aliae ad inferiora delapsae,
paulatim riuum efficiunt: super quem ex utraque ripa palmae innumerabiles, multum
loco & amoenitatis, & commodi tribuunt. Videres senem huc atque illuc cum disci-
pulis beati Antonij discurrere. Hic, aiebant, psallere, hic orare, hic operari, hic fessus
residere solitus erat. Has vites, has arbusculas ipse plantauit: illam arcolam manibus
suis ipse composuit. Hanc piscinam ad irrigandum hortulum multo sudore fabricatus
est. Istum farculum ad fodiendum terram pluribus annis habuit. Iacebat in stratu eius,
& quasi calens adhuc cubile deosculabatur. Erat autem cellula non plus mensurae
per quadrum tenens, quam homo dormiens extendi poterat. Praeterea in sublimi
montis vertice, quasi per cochileam ascenditibus arduo valde nisu, duae eiusdem
mensurae cellulae visabantur: in quibus venientium frequentiam, & discipulorum suo-
rum conubernium fugiens, commoratus est. Verum haec in vino excisa saxo, ostia tan-
tum addita habebant. Postquam autem ad hortulum venerant: Videris, inquit Isaac,
hoc pomarium arbusculis consistum, & oleribus virens? Ante hoc ferme triennium
cum onagrorum grex vastaret, vnum e ductoribus eorum stare iussit, baculoque tun-
dens latera: Quare, inquit, comeditis, quod non seminastis? Et exinde, exceptis aquis,
ad quas potandas ventitabant, nunquam eos nec arbusculam, nec olera contigisse.
Praeterea rogabat senex, ut sibi locum tumuli eius ostenderent. Qui cum seorsum eum
abduxissent, utrum monstrauerint, necne, ignoratur: causam occultandi, iuxta praec-
eptum Antonij, fuisse referentes, ne Pergamius, qui in illis locis ditissimus erat, sub-
lato ad villam suam sancti corpore, martyrium fabricaretur.

Igitur reuersus ad Aphroditon, duobus secum tantum retentis fratribus, in vici-
na eremo moratus est, tanta abstinentia & silentio, ut tunc primum se coepisse Chri-
sto seruire diceret. Porro iam triennium erat, quod clausum caelum terras illas arefe-
cerat, ut vulgo dicerent, Antonij mortem etiam elementa lugere. Non latuit fama
Hilarionis accolae quoque, illius loci, & certatim virilis ac muliebris sexus, ora luridi, &
attenuati fame, pluuia a seruo Christi, id est, a beati Antonij successore, deprecaban-
tur. Quos ille cernens, mirè doluit: eleuatisque, in caelum oculis, & utraque in sublime
erigens palmas, statim impetrauit, quod rogauerat. Ecce autem sitiens, arenosaque re-
gio, postquam pluuijs irrigata est, tantam serpentum & venenatorum animalium ex-
improuiso ebulliuit multitudinem, ut percussi innumerabiles, nisi ad Hilarionem con-
currissent, statim interirent. Benedicto itaque oleo vniuersi agricolae atque pastores tan-
gentes vulnera, certam salutem resumebant.

Videns etiam ibi se miris honoribus affici, perrexit Alexandriam, inde ad vterio-
rem Oasim eremum transiturus. Et quia nunquam, ex quo coeperat esse monachus,
in urbibus manserat, diuertit ad quosdam fratres sibi notos in Brutio, haud procul
ab Alexandria: qui cum miro gaudio suscepissent senem, & iam vicina nox esset, re-
pentē audiunt discipulos eius asinum sternere, illumque parare proficisci. Itaque ad-
uoluti pedibus rogabant, ne hoc faceret: & ante limen prostrati, citius se mori, quam
tanto carcere hospite, testabantur. Quibus ille respondit: Idcirco abire festino, ne vo-
bis molestiam generem. Certē ex posterioribus cognoscetis, non sine causa me subitō
ambulasse. Igitur altera die Gazenses cum licitoribus profecti, (nam pridē eum
venisse cognouerant) intrantes monasterium, cum illum minimē inuenissent, inui-
cēm loquebantur: Nonne vera sunt, quae audiimus? Magus est, & futura cognos-
cit. Vrbs enim Gaza, postquam profecto de Palaestina Hilarione, Iulianus in-

Dracontius
Episcopus
confessor.
Item Phio
Episcopus.

Isaac mona-
chus, inter-
pres Anto-
nij.

Cap. 21.
Domiciliū
S. Antonij.

Osculatur
stratum eius
& in eo re-
cubatur vir
Dei Hilarion,
deuotio-
ne plenus.

Onagri obe-
diunt sancto
Antonio.

Cap. 22.

Precibus im-
petrat plu-
uiam S. Hi-
larion.

Vide mirā
vim olei be-
nedicti.
Cap. 23.

Gazenses do-
nū prophe-
tiae eius ma-
gice arti
asseribunt.

Gazenes à Iuliano apo-
stata impe-
trât copiam
eâ perdēdi.

Imperium successerat, destructo monasterio eius, precibus ad Imperatorem datis, & Hilarionis, & Hesychij mortem impetrauerat: amboq; vt quærerētur, toto orbe scriptum erat. Egressus ergo de Brutio, per inuiam solitudinem intrauit Oasim: ibiq; anno plūs minus exacto, quia illuc quoquē sua fama peruenerat, quasi iam in Oriente latere non posset, vbi multi illum & opinione, & vultu nouerant, ad solas nauigare insulas cogitabat: vt quem terra vulgauerat, saltem maria celarent.

Cap. 24.

Eodem fermē tempore Hadrianus discipulus eius de Palæstina superuenit, dicens Iulianum occisum: Christianum Imperatorem regnare cœpisse: reuerti eum debere ad monasterij sui reliquias. Quod ille audiens, detestatus est: & cōducto camelo, per vastam solitudinem peruēnit ad maritimam urbem Libyæ Parætonium: vbi Hadrianus infelix, volens Palæstinam reuerti, & pristinam sub nomine magistri quærens gloriam, multas ei fecit iniurias. Ad extremum, conuasatis, quæ à fratribus ei missa detulerat, nesciente illo, profectus est. Super hoc, quia alter locus referendi non est, hoc tantum dixerim in terrorem eorum, qui magistrōs despiciunt, quod post aliquantum temporis computruerit morbo regio.

Hadriani di-
scipuli S. Hi-
lariōnis fur-
tū & pœna.

Cap. 25.

Habens igitur senex Gazanum secum, ascendit classē, quæ Siciliam nauigabat. Cumq; venundato Euangeliorum codice, quem manu sua adolescens scripserat, dare nauulum disponderet, in medio fermē Adriæ, naucleri filius arreptus à dæmone, clamare cœpit, & dicere: Hilarion serue Dei, cur nobis per te & in pelago tutos esse non licet? Da mihi spatium, doncē ad terram veniam, nē hīc eiecūs, præcipiter in abyssum. Cui ille: Si Deus meus, ait, tibi cōcedit vt maneat, mane. Sin autem ille te eijcit, quid mihi inuidiam facis, homini peccatori atque mendico? Hoc autem dicebat, nē nauatæ & negociatores, qui in nauī erant, se, cum ad terrā peruēnissent, proderent. Nec multo pōst purgatus est puer, patre fidem dante, & cæteris, qui aderant, nulli se super eius nomine locuturos. Ingressus autem Pachynum, promontorium Siciliæ, obrulit nauclero Euangelium pro subuectione sua & Gazani. Qui nolens accipere, maximē cum videret illos, excepto illo codice, & his, quibus vestiti erant, amplius nihil habere, ad extremum iurat se non accepturum. Sed & senex accensus fiducia pauperis conscientia, in eo magis lætabatur, & quod nihil haberet seculi, & ab accolis illius loci mendicus putaretur. Porrō recogitans, nē negociatores de Oriente venientes, se notum facerent, ad mediterranea fugit loca, id est, vicesimo à mari milliario, ibiq; in quodam deserto agello lignorum quotidie fascem alligans, imponebat dorso discipuli. Quo in proxima villa venundato, & sibi alimoniam, & his, qui fortē ad eos veniebant, pauillulum panis emebant.

Curatur à
dæmone ar-
reptus.

Latitat in
Sicilia.

Cap. 26.
Matth. 5.

Dæmon ex-
pellitur ab
oblesso.

Matth. 10.
Cap. 27.

Vide mirā
animi puri-
tate, mune-
ra omnia fa-
stidientem.

Cap. 28.

Sed verē, iuxta quod scriptum est, non potest ciuitas latere super montē posita: scurarius quidā, cum in basilica beati Petri Romæ torqueretur, clamauit in eo immundus spiritus: Ante paucos dies Siciliam ingressus est Hilarion seruus Christi, & nemo eum nouit, & putat se esse secretum: ego vadam, & prodam illum. Statimq; cum seruis suis ascensa in portu naue, appulsus est Pachynum, & deducēte se dæmone, vbi ante tugurium senis se prostrauit, illic curatus est. Hoc initium signorū eius in Sicilia, innumerabilem ad eum deinceps ægrotantium, sed & religiosorum hominum adduxit multitudinem, intantum vt de primoribus quidam tumens morbo intercutis, eodem die, quo ad eum venerat, curatus sit. Qui postea offerens ei infinita munera, audiuit dictum Saluatoris ad discipulos: Gratis accepistis, gratis date.

Dum hæc ita geruntur in Sicilia, Hesychius discipulus eius toto senem orbe quærebat, lustrans litora, deserta penetrans, & hanc tantum habens fiduciam, quia vbicumque esset, diū latere nō posset. Transacto igitur iam triennio, audiuit Merhonæ à quodam Iudæo, vilia populis seruta vendente, prophetam Christianorum apparuisse in Sicilia, tanta miracula & signa facientem, vt de veteribus sanctis putaretur. Interrogatus itaq; habitum eius, incessum & linguam, maximeq; ætatem: nihil dicere potuit. Ille enim, qui referebat, famam ad se venisse tantum hominis testabatur. Ingressus igitur Adriam, prospero cursu venit Pachynum, & in quadam curui litoris villula, famam senis sciscitatus, consona voce omnium cognouit, vbi esset, quid ageret: nihil in eo ita cunctis admiratibus, quam quod post tanta signa atq; miracula, ne fragmen quidem panis à quoquam in illis locis accepisset.

Et nē longum faciam, sanctus vir Hesychius ad magistri genua prouolutus, plantasque eius lachrymis rigans, tandem ab eo subleuatus, post bidui, triduique sermonem audit à Gazano, non posse senē iam in illis habitare regionibus, sed velle ad barbaras

barbaras quasdam pergere nationes, vbi & nomen, & sermo suus incognitus foret. Duxit itaque illum ad Epidaurum Dalmatiæ oppidum, vbi paucis diebus in vicino agello mansitans, non potuit abscondi. Siquidem draco miræ magnitudinis, quos gentili sermone boas vocant, ab eo, quod tam grandes sint, vt boues glutire soleant, omnem latè vastabat prouinciam, & non solum armenta & pecudes, sed agricolas quoquè & pastores, tractos ad se vi spiritus, absorbebat. Cui cum pyram iussisset præparari, & oratione ad Christum missa, euocato præcepisset struem lignorum scandere, ignem supposuit. Tum itaque cuncta spectante plebe, immanem bestiam concremavit. Vnde æstuans quid faceret, quod se verteret, aliam parabat fugam, & solitarias terras mente perlustrans, mœrebat, quod tacente de se lingua, miracula loquerentur.

Nota genus draconum.

Ea tempestate terræmotu totius orbis, qui post Iuliani mortē accidit, maria egressa sunt terminos suos: & quasi rursùm Deus diluuium minaretur, vel in antiquum chaos redirent omnia, naues ad prærupta delatæ montium pependerunt. Quod cum viderent Epidauritani, frementes fluctus, & vndarum moles, & montes gurgitum litoribus inferri, verentes quod iam euenisse cernebant, nè oppidum funditus subuerteretur, ingressi sunt ad senem, & quasi ad prælium proficiscentes, posuerunt eum in litore. Qui cum tria Crucis signa pinxisset in sabulo, manusque contrà tenderet, incredibile dictum est, in quantam altitudinem intumescens mare ante eum steterit, ac diu fremens, & quasi ad obicem indignans, paulatim in semetipsum relapsum est. Hoc Epidaurus, & omnis illa regio vsq; hodiè prædicat, matresq; docent liberos suos, ad memoriam in posteros transmittendam. Verè illud, quod ad Apostolos dictum est: Si credideritis, dicetis huic monti, Transi in mare, & fiet: etiam iuxta literam impleri potest, si tamen quis habuerit Apostolorum fidem, & talem, qualem illis habendam Dominus imperauit. Quid enim interest, vtrum mons descendat in mare, an immeni vndarum montes repente obriguerint, & ante senis tantum pedes saxei, ex alia parte molliter fluxerint? Mirabatur omnis ciuitas, & magnitudo signi Salonis quoq; percrebuerat. Quod intelligens senex, in breui lembo clam nocte fugit, inuenta post biduum oneraria naui, perrexit Cyprum. Cumque inter Maleam & Cytheram pirata, derelicta classe in litore, que non antenna, sed conto regitur, duobus haud paruis myoparonibus occurrissent, & denuò hincindè fluctus occurrerent, remiges omnes, qui in naui erant, trepidare, flere, discurrere, præparare contos, & quasi non sufficeret vnus nuncius, certatim seni piratas adesse dicebant. Quos ille procul intuens, subrisit, & conuersus ad discipulos, dixit: Modicæ, inquit, fidei, quare trepidatis? Nunquid plures sunt hi, quam Pharaonis exercitus? tamen omnes, Deo volente, submersi sunt. Loquebatur hic, & nihilominus spumantibus rostris, hostiles turmæ imminabant, iactu tantum lapidis medio. Stetit ergo in prora nauis, & porrecta cõtra venientes manu: Hucusquè, ait, venisse sufficiat. O mira rerum fides: statim resiliere nauicula, & impellentibus contrà remis, ad puppim impetus redit. Mirabantur piratæ, post tergum se redire nolentes, totoq; corporis nixu, vt ad nauigiũ peruenirent, laborantes, velocius multo, quam venerant, ad litus scerebantur.

Cap. 29. Terræmotus generalis.

Vide quod efficiat Crucis signa.

Matth. 17.

Venit in Cyprum S. Hilarion.

Exod. 15.

Insigne miraculo repelitur pirata.

Prætermitto cætera, nè videar in narratione signorum volumen extendere. Hoc solum dicam, quod prospero cursu inter Cycladas nauigans, hincindè clamantium de vrbibus & vicis, & ad litora concurrentium immundorum spirituum voces audiebat. Ingressus ergo Paphum, vrbem Cypri, nobilem carminibus poetarum, quæ frequenter terræmotu lapsa, nunc ruinarum tantum vestigijs, quid olim fuerit, ostendit: in secundo ab vrbe milliario habitabat ignobilis, gaudensque quod paucis diebus quietè viueret. Verum non ad plenum viginti transière dies, cum per illam omnem insulam quicumque immundos habebant spiritus, clamare cœperunt venisse Hilarionem seruum Christi, & ad eum se debere properare. Hoc Salamina, hoc Curium, hoc Lapetha, & vrbes reliquæ conclamabant: plerisque asserentibus, scire se quidem Hilarionem, & verè illum esse famulum Dei, sed vbi esset, ignorare. Intrà triginta igitur, nec multo amplius dies, ducenti ferme, tam viri, quam mulieres, ad eum congregati sunt. Quos cum vidisset, dolens quod se non paterentur quiescere, & quodammodo in vltionem suam sapiens, tanta eos orationum instantia flagellauit, vt quidam statim, alij post biduum, triduum ve, omnes verò intrà vnam hebdomadam curarentur.

Cap. 30.

In Cypro commoratur.

100. obsessi sanantur.

Manens itaque ibi biennio, & semper de fuga cogitans, Hefychium ad se vèris tempore

Cap. 31. pore

pore reuerfurum, Palæstinam ad ſalutationem fratrum, & monaſterij ſui cineres viſendos miſit. Qui cùm reuertifſet, cupienti rursùm ad Aegyptum nauigare, hoc eſt, ad ea loca, quæ vocantur Bucolia, eò quòd nullus ibi Chriſtianòrum eſſet, ſed barbara tantùm & ferox natio, ſuaſit, vt in ipſa magis inſula ad ſecretiorem locum conſcenderet. Quem cùm diù luſtrans omnia, reperifſet, perduxit eum duodecim millibus à mari procul, inter ſecretos aſperosq; montes, & quò vix reptando manibus genibusq; poſſet aſcendi. Qui introgreſſus, contemplatus quidem eſt terribilem valdè & remotum locum, arboribusq; hincindè circumdatum, habentem etiam aquas de ſupercilio collis irriguas, & hortulum peramœnum, & pomaria plurima, quorũ fructum nunquàm in cibo ſumpſit, ſed & antiquiſſimi iuxtà templi ruinã, ex quo (vt ipſe referebat, & eius diſcipuli teſtantur) tam innumerabilium per noctes & dies dæmonum voces reſonabant, vt exercitum crederes. Quo ille valdè delectatus, quò ſcilicet antagoniſtas haberet in proximo: habitauit ibi per annos quinque, & ſapè inuiſente ſe Heſychio, in hoc extremo iam vitæ ſuæ tẽpore refocillatus eſt, quòd propter aſperitatẽ difficultatemq; loci, & vmbrarum (vt ferebatur vulgò) multitudinẽ, aut nullus, aut rarus ad ſe vel poſſet, vel auderet aſcendere. Quodã autẽ die egreſſus hortulum, vidit hominem toto corpore paralyticum, iacentem ante fores. Interrogauitq; Heſychium, quiſnam eſſet, & quomodò fuiſſet adductus. Qui reſpondens, ait, procuratorem ſe fuiſſe villulæ, ad cuius confinia hortulus quoquẽ, in quo ipſi erant, pertinet. Et ille collachrymans, tendensq; ad iacentem manum: Tibi, inquit, dico: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti ſurge, & ambula. Mira velocitas. Adhuc verba in ore loquentis voluebantur, & iam membra ſolidata ad ſtandum, hominem ſurrigebant. Quod poſtquàm auditum eſt, etiam difficultatem loci & iter inuium plurimorum vicit neceſſitas: nihil equè per circuitum cunctis villis obſeruãtib; quàm nè quo modo elaberetur. Diſſeminauerat enim hoc de eo rumor, diũ eum in eodem loco manere non poſſe. Quod ille non leuitatè quadam, aut puerili ſenſu victus faciebat, ſed honorem fugiens & importunitatem. Semper enim ſilentium, & vitam ignobilem deſiderabat.

In loco penè inacceſſo vltimam degit etatẽ.

Sanat paralyticum.

Honores fugit.

Cap. 32. Nota hęc vites monachorum.

Feliciffimè expirat animam. Poſt decem mēſes integri corpus eius &c.

Cap. 33.

Miracula poſt obitũ.

Igitur octogefimo atatis ſuæ anno, cùm abſens eſſet Heſychius, quaſi teſtamenti vice breuem manu propria ſcripſit epiſtolam, omnes diuitias ſuas ei derelinquẽs: Euangelium ſcilicet, & tunicam ſacream, cucullam & palliolum. Nam miniſter eius ante paucos dies obiërat. Venerunt itaque ad ægrotantem de Papho multi religioſi viri: & maximè, quòd eum dixiſſe audiërant, iam ſe ad Dominum migraturum, & de corporis vinculis liberandum. Sed & Conſtantia quædam ſancta fœmina, cuius generum & filiã de morte liberauerat vnctione olei. Quos omnes adiurauit, vt ne puncto quidem horæ poſt mortem reſeruaretur: ſed ſtatim eum in eodem hortulo terra operirent, ſicut veſtitus erat in tunica cilicina, & cuculla, & ſago ruſtico. Iamq; modicus calor tepebat in pectore, nec præter ſenſum quicquam viui hominis ſupererat, & tamen apertis oculis loquebatur: Egrede, quid times? Egrede anima mea, quid dubitas? Septuaginta propè annis ſeruifſti Chriſto, & mortem times? In hæc verba exhalauit ſpiritum. Statimq; humo obrutum, antè vrbi ſepultum, quàm mortuũ, nunciauerunt. Quod poſtquàm Palæſtinæ ſanctus vir audiuit Heſychius, perrexit ad Cyprium, & ſimulans ſe velle habitare in eodem hortulo, vt diligentis cuſtodix̄ ſuſpicionem accolis tolleret, cum ingenti vitæ ſuæ periculo poſt decem ferè mēſes corpus eius furatus eſt. Quod Maiomam deferens, totis monachorum & oppidorum turbis proſequentibus, in antiquo monaſterio condidit, illaſa tunica, cuculla & palliolo, & toto corpore, quaſi adhuc viueret, integro, tantisq; fragrante odoribus, vt delibutum vnguentis putares.

Non mihi videtur in calce libri tacenda Conſtantix̄ illius ſanctiſſimæ mulieris deuotio, quæ perlato ad ſe nuncio, quòd corpusculum Hilarionis Palæſtinæ eſſet, ſtatim exanimata eſt, veram in ſeruum Dei dilectionem etiã morte comprobans. Erat enim ſolita peruigiles in ſepulcro eius noctes ducere, & quaſi cum præſente ad adiuuandas orationes ſuas ſermocinari. Cernas vſque hodiè miram inter Palæſtinos & Cyprios contentionem, his corpus Hilarionis, illis ſpiritum ſe habere certantibus. Et tamen in vtriſque locis magna quotidie ſigna fiunt, ſed magis in hortulo Cypri, forſitan quia plũs illum locum dilexerit.

VITA

VITA MALCHI MONACHI CAPTIVI, PER D.
HIERONYMUM PRESBYTERVM SCRIPTA: QVAM D.

*Hilarioni subiungimus, non quòd Malchi obitus in hunc diem incidat,
sed propter authorem, cuius Hilarioni Malchum libuit adiun-
gere, quòd certus obitus eius dies ignoretur.*

VI nauali p̄glio dimicaturi sunt, antè in portu & in tran-
quillo mari fleunt gubernacula, remos trahunt, ferreas
manus & vncos preparant, dispositumq; per tabulata mi-
litem, pendente gradu, & labente vestigio, stare firmiter
còsuescunt, vt quod in simulacro pugnae didicerint, in ve-
ro certamine non perhorrescant. Ità & ego, qui diu tacui,
(silere quippè me fecit, cui meus sermo supplicium est)
prius exerceri cupio in paruo opere, & veluti quandã ru-
biginem linguæ abstergere, vt venire possim ad latiore
historiam. Scribere enim disposui (si tamen vitam Domini
& inclusam persequi desierint) ab aduentu Saluatoris vsq; ad nostram aratem, id est,
ab Apostolis vsque ad nostri temporis facem, quomodò & per quos Christi Ecclesia
nata sit, & adulta, persecutionibus creuerit, martyrijs coronata sit: Et postquam ad
Christianos principes venit, potentia quidem & diuitijs maior, sed virtutibus minor
facta sit. Verum hæc aliàs: nunc, quod imminet, explicemus.

Maronia triginta ferme millibus ab Antiochia vrbe Syriae, haud grandis ad Orien-
tem distat viculus. Hic post multos vel dominos, vel patronos, dum ego adolescentu-
lus morarer in Syria, ad papæ Euagrii, necessarij mei, possessione deuolutus est. quem
idcirco nunc nominavi, vt ostenderem, vnde nôsem, quod scripturus sum. Erat igitur
illuc quidam fenex, nomine Malchus, quem nos Latine Regem possumus dicere,
Syrus natione & lingua, & reuera ἀδελφῶν. Anus quoq; in eius contubernio valde de-
crepita, & iam morti proxima videbatur: tam studiosè ambo religiosi, & sic ecclesia
limen terentes, vt Zachariam & Helizabeth de Euangelio crederes, nisi quòd Iohan-
nes in medio non erat. De his cum curiosè ab accolis quærerè, quænam esset eorum
copula matrimonij, sanguinis, an spiritus, omnes voce consona, sanctos & Deo placit-
os, & mira nescio quæ respõdebant. Qua cupiditate ille deus, adoratus sum hominem,
& curiosius sciscitans rerum fidem, hæc ab eo accepi:

Ego, inquit, mi nate, Maroniaci agelli colonus, sed solus parentibus fui. Qui cum
me quasi stirpem generis sui, & heredem familiæ ad nuptias cogere, monachū po-
tius me velle esse respondi. Quantis pater minis, quantis mater blanditijs persequuti
sint, vt pudicitiam proderem, hæc res sola indicio est, quòd & domum & parentes fu-
gi. Et qui ad Orientem ire non poteram, propter vicinam Persidem, & Romanorum
militum custodiam, ad Occidentem verti pedes, pauxillulū nescio quid portans vi-
rici, quod me ab inopia tantum defensaret. Quid multa? Perueni tandem ad eremum
Chalcidos, qua inter Immam & Essam magis ad Austrum sita est. Ibi repertis mona-
chis, eorum me magisterio tradidi, manuum labore victum quærans, lasciuiamque
carnis refrenans ieiunijs.

Post multos annos, incidit mihi desiderium, vt ad patriam pergerem, & dum adhuc
viueret mater, (iam enim patrem mortuum audieram) solarer viduitatem eius, & exin-
de venundata possessiuncula, partem erogare pauperibus, partem monasterio cõsti-
tuerem. quid erubescere confiteri infidelitatem meam? partem in sumptuum meorum so-
latia referuarem. Clamare cepit Abbas meus, diaboli esse tentationem, & sub honeste
rei occasione, latere antiqui hostis insidias. Hoc esse, reuertere canem ad vomitum suum.
Sic multos monachorum esse deceptos: nunquam diabolus aperta fronte se prodere.
Proponebat mihi exempla de scripturis plurima: inter quæ illud quod in initio Adæ quoq;
& Euam spe diuinitatis supplantauerit. Et cum persuadere non posset, prouolutus ge-
nibus, obsecrabat ne se desererem, ne me perderem, nec aratrum tenens, post tergum re-
spicerem. Væ misero mihi: vici monitorē pessima victoria, putans illum non meam salu-
tem, sed suum solatiū quærere. Prosequutus ergo me de monasterio, quasi funus effe-
ret, & ad extremum valedicens: Video, ait, te fili satanæ cauterio notatum: non quæro
causas,

Cap. 1.

Egregia cõ-
paratio à si-
milli.Ecclesiasti-
cã historiam
se scripturã
promittit
s. Hierony-
mus.

Cap. 2.

ἀδελφῶν
indigena.
Luc. 1.

Cap. 3.

Malchus fu-
git patres,
ne cogatur
uxorem du-
cere.Fit mona-
chus.

Cap. 4.

Teratur à sa-
tana sub pie-
tatis specie.

2. Pet. 2.

Gen. 3.

Luc. 9.

Nota quæ etiã
olim nefas
putãnt,
monachum
suu deserere
monasteriu

causas, excusationes non recipio. Ouis quæ de ouilibus egreditur, lupi statim moribus patet.

Cap. 5.

Malchus capitur ab Imaclitis.

Cogitur oves pascere. Gen. 29. Exod. 3.

Cap. 6.

Ephes. 6.

Hercules eius compellit eum vxorem ducere.

Cap. 7. Ecce quæritis piculis exponantur qui sua monasteria deserunt.

Vult se in terficere, ne prodatur pudicitiam.

Cap. 8.

Castè vini cum sua coniuge.

Cap. 9.

De Berrhoea ad Essam pergētibus, vicina est publico itineri solitudo, per quam Sarraceni incertis sedibus huc atque illuc semper vagantur. Quæ suspicio frequentiam in illis locis viatorum congregat, vt imminens periculum auxilio mutuo declinetur. Erant in comitatu meo viri, foeminae, senes, iuuenes, paruuli, numero circiter septuaginta. Et ecce subito equorum camelorumque sessorum Ismaelitarum irruunt, crinitis vitatisque; capitibus, ac seminudo corpore, pallia & laras caligas trahentes: pendebant ex humero pharetræ: laxos arcus vibrantes, hastilia longa portabant. Non enim ad pugnandum, sed ad prædam venerant. Rapimur, dispergimur, in diuersa trahimur. Ego interim longo postliminio hæreditarius possessor, & sero mei consilij poenitens, cum altera muliercula in vnus heri seruitutem fortitus venio. Ducimur, immo portamur sublimes in camelis, & per vastam eremum semper ruinam timentes, pendemus potius, quam sedemus. Carnes semicrudæ, cibus: & lac camelorum, potus erat. Tandem grandi amne transmissio, peruenimus ad interiorem solitudinem, vbi dominam liberosque ex more gentis adorare iussi, ceruices flectimus. Hic quasi clausus carcere, mutato habitu, id est, nudus ambulare disco. Nam aëris quoque, intemperies, nihil aliud præter pudenda velari patiebatur. Traduntur mihi pascendæ oves, & in malorum comparatione hoc fruor solatio, quod dominos meos & conseruos raritus video. Videbar mihi aliquid habere sancti Iacob. Recordabar Moysi, qui & ipsi in eremo quondam fuere pastores. Vescabar recenti caseo & lacte. Orabam iugiter, canebam psalmos, quos in monasterio didiceram. Delectabat me captiuitas mea. Agebamque Dei iudicio gratias, quod monachum, quem in patria fueram perditurus, in eremo inueneram.

O nihil vnquam tutum apud diabolū. O multiplices & ineffabiles eius insidiae. Sic quoque latentem me inuenit inuidia. Dominus videns gregem suum crescere, nihilque in me depræhendens fraudulentie (sciebam enim Apostolum præcepisse, dominis sic quasi Deo fideliter seruiendum) & volens me remunerare, quod fidum sibi magis faceret, tradidit mihi illam conseruam meam, aliquando captiuam. Et cum ego refurarem, diceremque me Christianum, nec licere mihi vxorem viuentis mariti accipere, (siquidem captus nobiscum vir eius, ab alio domino fuerat abductus) rursus ferus ille & implacabilis in furorē versus, euaginato me coepit petere gladio. Et nisi confestim brachia tendens, mulierem præoccupassem, ilico sudisset sanguinem.

Iam igitur venerat tenebrosior solitudo, & mihi nimium matura nox: Duce in speluncam semirutam, nouam coniugem: & pronubante nobis moestitia, vterque, detestamur alterum, nec fatemur. Tunc verè sensi captiuitatem meam, prostratusque humi, monachum coepi plangere, quem perdebam, dicens: Hūcine miser seruatus sum? Ad hoc me mea scelera perduxerunt, vt in canescente iam capite virgo, maritus fierem? Quid prodest, parentes, patriam, rem familiarem contempsisse pro Domino, si hoc facio, quod nē facerem, illa contempsit: nisi quod fortè propterea hæc suslineo, quia patriam desideravi? Quid agimus anima? perimus, an vincimus? Expectamus manum Domini, an proprio mucrone confodimur? Verte in te gladium: tua magis mors timenda est, quam corporis. Habet & seruata pudicitia suum martyrium: iaceat infelpultus Christi testis in eremo: ipse mihi ero persecutor & martyr. Sic fatus, eduxi in tenebris quoque micantem gladium, & acumine contra me verso: Vale, inquam, infelix mulier: habeto me martyrem potius, quam maritum.

Tunc illa pedibus meis prouoluta: Precor te, inquit, per Iesum Christum, & per huius horæ necessitatem adiuro, nē effundas sanguinem tuum in crimen meum. Vel si mori placet, in me primum verte mucronem: Sic nobis potius coniungamur. Etiamsi vir meus ad me rediret, seruarem castitatem, quam me captiuitas docuit: vel interirem potius, quam perderem. Cur moreris, nē mihi iungaris? Ego morerer, si mihi iungi velles. Habeto me ergo coniugem pudicitiae, & magis animæ copulam amato, quam corporis. Sperent domini maritum, Christus nouerit fratrem. Facile sua debemus nuptias, cum nos viderint sic amare. Fateor, inquit, obstupui, & admiratus virtutem foeminae, coniugem plus amaui. Nunquam tamen illius nudum corpus intuitus sum: nunquam eius carnem attingi, timens in pace perdere, quod in prælio seruaueram.

Transseunt in tali matrimonio dies plurimi: amabiliores nos dominis fecerant nuptiae.

nuptiæ. Nulla fugæ suspicio: interdum & mense toto aberam fidus gregis pastor per solitudinem. Post grande interuallum, dum solus in eremo sedeo, & præter cælum terramq; nihil video, cœpi mecum tacitus uoluerè, & inter multa, cõtubernij quoq; monachorum recordari, maximeq; vultum patris mei, qui me erudierat, tenerat, perdideratq;e. Sicq; cogitās, adspicio formicarum gregem angusto calle feruere, ferre onera maiora, quàm corpora. Aliæ herbarum quædam semina forcipe oris trahabant, aliæ egerebant humū de foueis, & aquarum meatus aggeribus excludebant. Illæ, venturæ hyemis memores, nè madefacta humus in herbam horrea verteret, illata semina præcidēbant. Hæ luctu celebri corpora defuncta deportabant. Quodq; magis mirū est, in tanto agmine egrediens nō obstabat intranti: quin potius si quam vidissent sub fasce & onere concidisse, suppositis humeris adiuuabant. Quid multa? Pulchrum mihi spectaculum dies illa præbuit. Vndè recordatus Salomonis, ad formicarum solertiam nos mirtentis, & pigras mentes tali exemplo suscitantis, cœpi tēdere captiuitatis, & monasterij cellulas quærere, ac formicarum illarum similitudinem desiderare, vbi laboratur in medium: cumq; nihil cuiusquam proprium sit, omnium omnia sunt.

Regressō ad cubile occurrit mulier: tristitiam animi vultu dissimulare non potui. Rogat, cur itā exanimatus sim. Audit causas, hortatur fugam. Peto silentij fidem, non aspernatur: & iugi susurro inter spem & metum medij fluctuamus. Erant mihi in grege duo hirci miræ magnitudinis. Quibus occisis, vtres facio, eorumq; carnes viatico præparo. Et primo vesperi, putantibus dominis nos secretò cubitare, inuadimus iter, vtres & partes carniū portantes. Cumq; peruenissemus ad fluuium, (nam decem millibus aberat) inflatis conscensiq; vtribus, aquis nos credimus, paulatim pedibus subremigantes, vt deorsum nos flumine deferente, & multo longius, quàm conscenderamus, in alteram nos exponente ripam, vestigium sequentes perderent. Sed inter hæc madefactæ carnes, & ex parte lapsæ, vix tridui cibum pollicebatur. Bibimus vsq; ad satietatem, futuræ nos siti præparantes. Currimus, post tergū semper adspicimus, & magis noctibus promouemus, quàm diebus: vel propter insidias latè vagantium Saracenorū, vel propter ardorem solis nimium.

Pauesco miser etiam referens, etsi tota mente securus, toto tamen corpore perhorresco. Post diem verò tertium, dubio prospectu procū adspicimus duos camelis insidentes venire cōcitos. Statimq; mens mali præfaga, putare cœpit dominum meditari mortem, solem cernere nigrescentem. Dumq; timemus, & vestigijs per arenas nos prōditos intelligimus, offertur ad dexteram specus, longè sub terram penetrans. Igitur timentes venenata animalia, (nam solent viperæ, reguli & scorpiones, cæteraq;e huiuscemodi, feruorem solis declinantia, vmbra petere) intrauimus quiddam speluncam, sed statim in ipso introitu sinistra nos foueæ credimus, nequaquam vltra progredientes, nè, dum mortem fugimus, incurramus in mortem: Illudq; nobiscum reputantes, Si iuuat Dominus miseros, habemus salutem: si despicit peccatores, habemus sepulcrum. Quid putas fuisse nobis animi, quid terroris, cum ante specum haud procū starent dominus & conseruus, & vestigio indice iam ad latebras peruenissent? O multo grauior expectata, quàm illata, mors. Rursus cum timore & labore lingua balbuit, & quasi clamante domino, mutire non audeo. Mittit seruum, vt nos de specu trahat: ipse camelos tenet, & euaginato gladio, nostrum expectat aduentum.

Interea tribus fermè vel quatuor cubitis introgresso famulo, nobis ex occulto tergum eius vidētib; (nam oculorū istiusmodi natura est, vt post solem vmbra intrantibus, cæca sint omnia) vox per antrum sonat: Exite furciferi, exite morituri. Quid statis? Quid moramini? Exite. Dominus vocat, patienter expectat. Adhuc loquebatur, & ecce per tenebras adspicimus lænam inualisse hominē, & gutture suffocato, cruentum intrò trahere. Iesu bone, quid tūc terroris nobis, quid gaudij fuit? Spectabamus, domino nesciente, hostem nostrum perire. Qui cum videret illum moras facere, suspicatus est duos vni resistere. Sed & iram differre non valens, sicut tenebat gladium, ad speluncam venit, & furore rabido serui increpans vecordiam, prius à fera tenetur, quàm ad nostras latebras perueniret. Quis hoc vnquam crederet, vt ante os nostrū, bestia pro nobis dimicaret? Sublato autē illo meru, similis ante oculos nostros verfabatur interitus, nisi q̄ tutius erat rabiem leonis, quàm iram hominis sustinere. Pauescimus intrinsecus, & ne mouere quidem nos ausi, præstolabamur euentum rei, inter

Malchus cū
cōiuge me-
rito pudici-
tig seruatur
illæsus.

tanta pericula, pudicitia tantum conscientia pro muro septi. Lexna infidias cauens,
& visam esse se sentiens, apprehensos mordicus catulos effert, nobisq; cedit hospiti-
um. Neq; tamen satis creduli, statim erupimus: sed expectantes diu, & egredi cogi-
tantes, illius nobis figurabamus occursum.

Sublato ergo horrore, & illa transacta die, egredimur ad vesperam, vidimusq; ca-
melos, quos ob nimiam velocitatem dromedarios vocant, præteritos cibos in ore
vóluerunt, & in aluum missos, iterum retrahere. Quibus ascensis, & noua sitarcia, id est,
Ascensis ca-
melis reuer-
titur ad suū
monasteriū

annona rescillati, decima tādē die ad Romana per desertum castra venimus. Ob-
latiq; tribuno, rem ordine pandimus: indē transiisti ad Sabinum Mesopotamiae du-
cem, camelorum precium accepimus. Et quia iam abbas ille meus dormierat in Do-
mino, ad hæc delatus loca, me monachis reddo, hanc trado virginibus, diligens eam
vt fororem, non tamen ei me credens vt forori.

Pudicitia
nunquam
captiua.

Hæc mihi senex Malchus adolescentulo retulit. Hæc ego vobis narraui senex, & ca-
stis historiam castitatis expono. Virgines castitatem custodire exhortor. Vos narrate
posteris, vt sciant inter gladios & inter deserta & bestias, pudicitiam nunquam esse
captiuam: & hominem Christo deditum, posse mori, non posse superari.

ILLVSTRE MARTYRIVM SANCTISSIMÆ VIR-
GINIS VRSVLAE, ET VNDECIM MILLIVM VIRGI-
num, quemadmodum in peruetustis MS. codicibus extat: incerto quidem,
sed docto Authore, eoq; non sanè recenti, sed antiquo.

Octobr. 21.
Cap. 1.
Psal. 18.
Psal. 101.
Deonotus
Rex.

REGNANTE Domino nostro Iesu Christo, cum post pas-
sionem, ascensionem & resurrectionē eius, conuersis ad
Deum cunctis finibus terræ, nec Oceani angulus aliquis
se à calore fidei eius absconderet, in conueniendo popu-
los in vnum & Reges, vt seruirent Domino: fuit in Britan-
niæ partibus Rex quidam Deonotus, tam vita, quam no-
mine, qui religiosus in omnibus caeremonijs catholice
professionis, sic principari nouit supra homines, vt nō ob-
liuisceretur, qualem creatori suo subiectionem deberet:
sic à subditis tributum exigere, vt semper se meminerit
Regi suo caelestii id, quod ab eo factus est, debere. Is ergo
cum sub iugo Christi, sub quo ipse irreprehensibiliter militauerat, alijs irreprehensi-
biliter & iustissime imperaret, in benedictione seminis Abrahe tā generositate, quam
virtutum specie competentem sibi accepit vxorem. Sed sicut in vasis iræ duplici con-
tritione feriēdis, ira iustitiæ Dei hic inchoat, vt ea in iudicio irreparabiliter disperdat:
itā misericordia eius diligentibus se plerunquē etiam in hoc seculo diuitias bonitatis
suarū concedit prægustare: vt inenarrabile illam gloriam, quam nec oculus vidit, nec
auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, cum patientia discant expectare.

Ducit vxor-
rem.

1. Cor. 2.

Cap. 2.

1. Reg. 17.

Rom. 8.

Psal. 44.

Ibidem.

Cap. 3.

Itaque cum summa spe vtriusq; parentis sexus virilis expectaretur, qui terreni re-
gni sui successor existeret, prouida Dei misericordia, qua etiam vota nouit excedere,
dedit eis prolem foemineam, quæ plusquam virili animo ad regni caelestis heredita-
tem eos præcederet, eisq; succedentibus bona sine fine mansura prepararet. Hæc
itaque quia exemplo Dauid immanem vsū, scilicet diabolū, quandoq; suffoca-
tura erat, Deo disponēte, (qui, quos prædestinat, vocat) à parentibus illi in baptisma-
re prælagum, nomen Vrsula inditum est. Quæ cum, vt regiam prole decuit, regali am-
bitione educata, naturalibus incrementis proficeret, teneros ætatis annos morum
coepit maturitate præcedere, & cui iam tum mundus viluērat, Euangelicis imbura
præceptis, in lege Domini die ac nocte meditabatur: & quia ad spiritualem sponsi sui
thalamum corde & animo suspirauit, omnis compositio eius & gloria, non de foris,
sed de intus fuit: vt iam tum liquidò cunctis daretur aduertere, quod ad magnum ali-
quem Ecclesiæ ornatum, summus ille artifex margaritum hoc vellet expolire, ac si ei
iam tum patenter dixisset: Audi filia & vide, & inclina aurem tuam, quia concupiuit
Rex speciem tuam.

Præter has aliasq; spiritualis gratiæ dotes, erat etiam incomparabilis formæ & mi-
ræ pulchritudinis, & omnium oculis gratiosa. Sed virgo sola, quæ Domini erant,
cogi-

cogitans; minùs hoc amabàt in se; quod sponsi sui oculis sciebat non multùm place-
re. Cumq; de tanta nobilissimã virginis indole longè lateq; fama percrebuisset, ad
aures gentilis tyranni cuiusdam permanuit: qui præpotens viribus, in robore mili-
tari gloriabatur; & barbarica feritate latiùs regnabat. Erat ei magnæ indolis filius;
quem paterno affectu arctiùs, vt regni successorem, diligebat. Cui cùm summoperè
ad regalem magnificentiã prospectum vellet, reputare tecum cœpit, regnum suum
propagari; nomen suum & posteritatis gloriam nobilitari; si filio suo tam celebris
puellæ matrimonio contigisset copulari. Itaq; filius non minùs persequax, vtpotè qui
iam pubertatis annos intrabat, patre annuente, prosequentiùsq; qui capita populi
erant, legatos ad patrem virginis destinavit; multaq; preciosa transmittens, sed plu-
ra promittens; vrbes egregias, situs terrarum & tractus maris, totum deniq; patris
regnum; & quicquid mundus deliciarum habere potest vel potuit; in dotis compu-
tationem dictavit. Minus etiam pro magnitudine nominis sui, quasi summam ma-
num imposuit: vt saltem terroribus, quod volebat, exigeret; si blanditijs muneribus-
que minùs profecisset.

At illi, acceptis à Rege mādatis, profecti sunt; emensoq; grandi itinere, ad patrem
virginis peruenerunt; dataq; fandi copia, quæ à domino suo iussi sunt, diligentissimè
peregerunt; & post blanditias, quod efficacissimum arbitrati sunt, quasi scorpiones,
minas & terrores bellicos subintulerunt. At senior prouidus, & totus charitatis visce-
ribus diffusus, fluctuare cœpit intrã se; indignissimum reputans, filiam suam cœlesti
sponso arctiùs inhaerentem, ab æterni Regis amplexibus renitentem auellere; & bar-
baræ libidini polluentem iugare. At ex altera parte, etsi proprii sanguinis prodigus
esset pro catholica religione & zelo iustitiæ, quippè cui viuere Christus erat, & mori
lucrum; tamen quia sub illo cura regni erat, & tam efferam barbari illius violentiam
suis viribus desperabat posse sustinere; iam sibi videre visus est, sub oculis suis cædes
hominum promiscuæ ætatis fieri; vrbes dirui, matronas & virgines cõstuprari, eccle-
sias cremari, sancta prophanari; & quicquid miseriarum aliquandò accidit victis, præ-
ferri Christianos vincuntibus paganis.

In hoc ergò rerum cardine depræhensus Rex pius, quod vnicum tunc perfugium
patebat, ad diuinam misericordiam, quasi ad turrem fortitudinis à facie inimici cu-
currit; torusq; in lachrymas effusus, auxilium de cælo indefessis precibus postulauit.
Inter hæc cùm virgo Domini vultum patris, quanquàm dissimulantis, turbulentum
depræhendisset; latere eam non potuit; quod ipsa, perturbationis huius causa fuerit.
Itaq; pro se nimis sollicita, paternæ sollicitudini condoluit; moxq; ad sua arma conuo-
lans; sicut sancta Iudith & Ethër, pro liberatione patriæ, ieiunijs & orationibus per-
nox incubuit; in auribus sponsi sui celerius obtentura, quod petijt, cum quo iam vere
vnus spiritus fuit. Cumq; noctem diei, immò noctes diebus in vigilijs & ieiunijs con-
tinuaret; ex infirmitate humani corporis fatiscētibus membris, cùm in Deo cor eius
vigilaret, ad modicum obdormiuit; & per visionem diuinã reuelatione de toto vitæ
sue ordine; de coagonistarum suarum numero, de gloriosa martyrij palma perdoce-
ri meruit; quod postea rerum exitus comprobauit.

Igitur sub primo surgentis auroræ diluculo, patris mœstitiam releuatura, (eo quip-
pè die legatis tyranni responsurus erat) hilaris ad eum venit; blandeq; arridens. Noli,
inquit, mi pater super hac re aliquo vlteriùs mœrore contabescere; sed iacta cõgita-
tum tuum in Domino, qui non dabit in æternum fluctuationem iusto. Nè tamen ex
puellaribus annis, quæ dico, estimes; scito quia præterita nocte per visum diuinæ con-
solationis vox ad me, licet indignam famulam suam, facta est; iubens, vt iuuenem, qui
me in matrimonium affectat, à spe nuptiarum non repellerem; ipsa tamen, conserua-
tio virginitatis signaculo; ad innuptas transirem. Conditio autem coniugij, & con-
scriptio nuptialis hæc erit; vt tu pater & iuuenis, qui me in suum amorem allicit, de-
cem primæuæ ætatis virgines, & forma & genere lectissimas perquiratis; & tam mihi,
quàm singulis harum, mille virgines honestissimas subscribas; comparatisque ad
numerum nostrum trieribus vndenis; trier, nij nobis ad dedicationem virginitatis
nostræ dentur induciæ; quibus expletis, quod Domino placuerit, fiet. At tamen in-
commutabile diuinæ pietatis consiliu, quod disposuit super me; nemo est qui pos-
sit infirmare.

His filia vocibus exhilaratus pater, accitis coràm legatis, quod petebant annuit;
præscriptamque quasi coniugij conditionem, quam virgo poposcerat, exposuit; id

cautissimè quasi pro summa dotis conscriptione statuens, vt iuuenis saluari renatus laua cro, his tribus annis per fidem catholicam instrueretur in Domino. His auditis, legati iam quasi compotes voti sui, per viam, qua venerant, prapeti itinere alacres reuersi sunt ad dominum suum, vt potè pro bona legatione honorem accepturi, gloriam & pramium: expositisq; per ordinem mādatis, patre iam lætissimo, iuuenis præ amoris magnitudine modum excessit lætitiæ. Audita itaque, vt fit, tanta exultatione principum, factum est totius regni generale tripudium. Cōditiōne igitur nuptiarum libenter accepta, iuuenis cœpit patri ardentius insistere, vt ad satisfaciendum puellæ desiderijs, per Baptismi consecrationem legibus statim initiaretur Christianis. Indico etiam ad nouam militiam nouo delectu, vbiq; per duo regna quæstæ sunt ingenue & speciosè virgines: adducteq; ad palatium, pro magnificentia regali muliebrem acceperunt ornatum. Nec minori sumptu, & vtriusque Regis pari diligentia, nauium stetit fabricatura. Alij enim ligna in syluis cædunt, alij ad litus cōuehunt: alij carinas, alij transtra fabricant, alij tabulata gracili iunctura coaptant: alij hunc, alij illum ornatum, auro, argento, ære, coloribus sculpturisq; preparant: singulisq; pro sua arte & officio satagentibus, certatim vbiq; feruebat opus.

Spōsus eius fit Chritianus.

Cap. 8.

Pinnosa, virgo eximia.

Concordi igitur duorum Regum studio, iuxta regalem magnificentiam mirificè perfecta classe, completoq; electissimarum virginum disposito diuinitus numero, inter innumeras nobilissimæ pro sapia puellas, Pinnosa, maximi cuiusdam Ducis filia, tam genere quàm virtutum indole emicuit: quæ secunda post Vrsulam quasi magistra militiæ virginalis fuit, quam pater eius, vt nobile par, filia speciali dilectionis fœdere sociauit. Omnibus igitur magnificè perfectis, condicta die virgineq; cohortes ad Reginam conuenerunt, & quasi ad naualem palestram succinctæ, iubentis imperium præstolatae sunt. Tunc beata virgo Vrsula, quod diù desiderabat, virgineo vallata exercitu, hilari vultu & animo primùm debitas Deo gratiarum actiones exoluit: deinde quasi fidissimis commilitonibus suis, consilij sui arcanum innotuit, easq; in diuini timoris, immò quia perfecta charitas foras mittit timorem, in diuini amoris obseruantiam pijs exhortationibus erudiuit & corroborauit. Puellares autem cuncti saluberrimæ Reginæ suæ monita arrectis auribus auidissimè audientes, cordaq; cum manibus ad cælum leuantes, quasi iam militari sacramento coniuratæ in Christum, ad omnia diuinæ religionis munia deuotionem suam sponderunt, mutuaque alacritate seipsas in hoc studium cohortatæ sunt, vt potè quibus iam tunc cor vnum & anima vna erat, supernaque dulcedine prægustata, in mētibus earum mundus & gloria eius viluerat.

Innotuit, actiue. 1. Iohan. 4.

Virgines oēs credunt in Chritiū.

Cap. 9.

Mira sanctorū virginū exercitia.

Post hæc dato signo, quia mare cōtiguum erat, raptim ad naues conuolant, arma menta explicant, altumq; petentes, modò concursibus, modò discursibus, interdum fugam, interdum bellum simulant, omniq; ludorū genere exercitatæ: nihil quod animo occurrisset, intentatum relinquunt. Sicq; per dies singulos puellariter palæstrizantes, aliquandò circa meridiem, aliquandò ad Nonam, aliquandò die toto in ludis absumptas, ad vespërā reuersæ sunt. Ad huiusmodi ergò spectaculū pijs Rex cum grandæuis patribus, cunctisq; regni primatibus frequenter aderat: vulgus etiam promiscuum (vt semper nouarum rerum cupidum est) postpositis serijs suis, virginis lusibus applaudebat. Sed postquam quotidianis exercitationibus assiduitas aluit audaciam, longius à litore remigantes, cum spectaculi gratiam populo subtraherent, quædam etiam naues flabris ventorum disiectæ, ante noctem minimè redirent, diutina expectatio & satieras ludorum spectatoribus fastidium genuit: singulisq; ad sua opera discedentibus, paulatim turba defluxit.

Cap. 10.

Studiū pudicitia ingēs.

Sic ergò cum multa iucunditate celebrato per triennium hoc martyrij præludio, cum adornatis sponsalibus, condicta nuptiarum die, iuuenis in amorem virginis animum perurgeret, beata Vrsula, quanuis diuinæ promissionis oraculo non incredula, pro humana tamen infirmitate sollicita, conuergines suas, quas iam in Domino tam verbis, quàm exemplis erudierat, vt in tali rerum articulo diuinæ misericordiæ ianam instantius pulsarent, admonuit, nè castitatis procinctum perderent, sub quo Regi suo cælesti irreprensibiliter militassent. His dictis, cum quasi iam currentibus stimulum addidisset, deuotæ Deo virgines ex toto corde in lachrymas effusæ, tam pro sua singula, quàm pro Reginæ virginitate conseruanda, supernum coeperunt auxilium ardentissima spiritus contritione inuocare.

Cap. 11. Psa. 144.

Pius autem Dominus, qui semper propè est omnibus innocantibus se in veritate, tam

re, tam pia vota non distulit: sed ventum de thesauris suis produxit, impulsamq; classem, sub vnus diei noctisq; spatio, secūdo cursu in portum, qui * Tile dicitur, integro tam nauium quā puellarum numero pertulit. Itaq; arrepto litore, quod concupierant, tanti dux foemina facti, quasi Maria prophetes Pharaonis exercitum per mare Exod. 15. rubrum euasisset, sponso caelesti debite laudis epithalamium precinuit. Quod cum puellaris exercitus non clamoso strepitu, sed pari cordis concentu resonaret, canticum hoc letitiae vsq; ad aures Domini Sabaoth cum odore suauitatis peruēnit. Ibidem ergo cum nocte illa pausasset, sequenti die comparatis vtensilibus, (nam mercatus ibi erat) ad naues reuersa sunt: adductisque ancoris, aduerso flumine lubremigantes, ad insignem illam Germaniae metropolim Coloniam, vbi nunc corpora earum in pace Veniunt Coloniam. requiescunt, tandem peruenerunt.

Egressis itaq; cum post vespertinam refectionem somnus diurno labore fessis obreperet, beata virgo Vrsula, quae iam in Angelica castitatis professione complacuit, vidit in somnis Angelicā claritatis & auctoritatis virum, qui assistens, primò an vigilaret inquisuit. Quem cum illa, vt virgo, subito visu puellariter exhorresceret, ille timorem eius blandè compescens, Scito, inquit, filia, quia quod multum concupieras, in protectione Dei cali cum dulcissimo hoc sororum tuarum contubernio Romanam peruenies, peractisq; votis, integro comitum tuarum numero, iterum huc reuertéris in pace. Hic ergo vobis à Deo requies in seculum seculi predestinata est, hic in pace pausabitis, & quia bonum certamen certastis, cursum consummastis, fidem 2. Tim. 4. seruastis, deceterò superest vobis corona iustitiae, quam vt à iusto iudice plenam accipiat, pro bona nominis eius confessione ceruices vestras persecutori dabit, depositisq; hic corruptibilibus corporum sarcinis, ad caelestem thalamum cum gloria martyrij peruenietis. His dictis, vir qui loquebatur, disparuit.

At illa nihil de tantae auctoritatis oraculo ambigens, mox vt dies terris reddita est, conuocata virginum concione, quae audierit & viderit, in auribus omnium expoluit. His auditis, communis exultatio facta est, quia dignae habitae essent pro nomine Iesu cōtumelias pati: immolatisque laudum hostijs, vnanimi deliberatione statuerunt iter hoc festinantius peragere, cupientes videlicet iam dissolui, & cum Christo esse. Et ne quam diuinam praedestinationi moram facerent, secundo vento velificantes, Basileam applicuerunt: religatisque ibi trieribus, pedestri itinere Romam peruenerunt. Vbi cum per dies aliquot, perlustratis vbiq; diuersis sanctorum liminibus, peruigiles in oratione Deo animas suas commendarent, lachrymisque interiorem habitum, quasi iam ad aeterni Regis triclinium processurae, studiosius componerent, peractis tandem votis, itinere quo venerant, Basileam reuersa sunt, ascensisque nauibus, per decursum Rheni prono alueo defluentes, & armis spiritalibus tam contra spirituales nequitias, quam contra omnes persecutionum pressuras se praemunientes, tandem Coloniam applicuerunt.

Aderat tum ibi barbara Hunnorum gens, quae peccatis hominum exigentibus, tam Galliarum, quam Germaniae & Italiae terras cedibus iam vastauerat & incendijs: ita vt euersis vrbibus, ecclesijs crematis, religionis diuinae vix aliquae tenues remanerent reliquiae. Eadem itaque barbaries, cum per idem tempus ingenta feritate etiam urbem Coloniam arcta obsidione vallaret, nondum hoc aduenientibus prodente fama, virgines iam pridem cognita humanitate incolarum, sine omni huiusmodi suspicione in terram egressae sunt, & ecce barbari more suo per velocissimos discursores explorata re, subito cum clamore super eas irruerunt, & quasi lupi in ouilia agnorum irruptione facta, infinitam illam multitudinem inhumana crudelitate peremerunt. Hōni sacras virgines trucidant.

Cumque belluina illa rabies ad beatam Vrsulam iugulando peruēisset, satellites mortis admirabili pulchritudine eius cōspecta, manū animumq; represserunt: ipseque princeps scelerum, libidinis feruore quasi fulmine percussus, deposito paululum rigore, coepit ad blanditias & amatoria verba descendere; Verè, inquit, forma tua magnum dat specimen, quod de ingenuis magnisque puella natalibus orta es: iuravitque in dijs suis, dicens, quia si pridem ad intercedendum ascendisses, nullam in comitatu tuo iacturam pertulisses. Sed consolare dilecta, & gaude sorte tua, & noli dolere de morte tuarum virginum: quia digna habita es, quae me totius Europae victorem, quem etiam Romanum tremit Imperium, merearis habere maritum. Virgo autem cogitans quae Domini sunt, cum huiusmodi sponsum liberrima vocis & habitus

- S. Virgula cō-**
temnit tyrā-
ni blāditias
- Perimitur.** indignatione quasi principem tenebrarum exufflāset, barbara mens & effera, bile tumens, belluæ instār infremuit; & repulsam suam non sufferēs, in beatam virginem, quæ iam dissolui cupiebat & esse cum Christo, sententiam mortis dictavit: sicq; candidissimi exercitūs regina, ictu sagittæ transfuerberata, super nobilem comitum suarum acerrimum velut cæleste margaritum corruit; purpureoq; sanguine quasi secundo baptismate dealbata; cum tot victricibus turmis ad cæleste palatium laureata migravit; suppletis fideliter, quæ deerant, in corpore suo; passionibus Christi. Perfectus est igitur admirabilis ille calathus Domini; qui nè lilij tantum virginitatis albesceret, totidem martyrij rosis distinctus est; quibus ante superni inspectoris oculos decentius ruberet.
- Cap. 16.** Fallant nunc & fallantur, qui seculari gloria stupidi, triumphos Regum suorum infinitis laudibus quasi ad cælum extollunt, scribentes illa & illa bellorum in signia, ut potè victores Reges currum præcedere, infinitos captiuorum greges minari: victores autem milites discoloribus armis fulgentes, sua singulos militaria signa ostentare; duces autē ipsos in aureis quadrigis altè residentes, auratis vestibus radiare. Addant præterea, si placet, diem vrbi festum, lætitiā patrum, vulgi clamorem, & commune tripudium. Sed hæc si cum hoc triumpho sapienter fuerint collata, miseria potius dicenda sunt, quàm gloria; cum illi purpurati & aurati descēderint ad tenebras & æterna supplicia; illæ autem stola immortalitatis indutæ, visione Domini perficiantur & societate Angelica. Ecce iuxta vocem Domini, bona terra fructum sexagesimum pariter & centesimum in patientia attulit; & quæ ad horam euntes ibant & flebāt, mittentes semina sua; modò venientes, & manipulos suos portantes, in exultatione venerunt; immò depositis corporum paleis, mundum & benè cribratum triticum in horrea Domini abundanter intulerunt.
- Luc. 8.**
Matth. 13.
Psal. 125.
- Cap. 17.** O quale hac die in cælo factum est tripudium? qualis occurfus supernorū ciuium? quæ exultatio Apostolorum? quàm communis gloria martyrum & sanctarum virginum, de augmento ordinis sui glorientium? quàm deuota congratulatio patriarcharum & confessorum? Vt etiam Colonia illa beata, & incomparabili hoc thesauro beatorum, sciret, quantum sacratissimis virginum cineribus honoris & reuerentiæ temper deberet, in sua liberatione experta est, quàm preciosa in conspectu Domini mors earum fuisset, & quàm magnificè in concilio sanctorum viuerent, quarum nuda forsitan corpora tantum potuissent. Nam peracta tam belluina rabie, quasi tortoribus illis manifestè Deus calicem iræ, vertiginis & insanie miscuisset, dati sunt in reprobam sensum, videruntque armatorum acies, quotas virginum trucidauerant, persequentes se; ad quarum imperum effera illa barbaries, & post tot triumphos iam fugere nesciã; non auderet subsistere. Fugatis ergò pacis hostibus, conclusis ciuibus in sperata pax reddita est; longoque luctu soluti Colonienfes, portis eruperunt; & ecce passim super nudam humum inhumata virginum cadauera inuenerunt; nec multum eos res fefellit; quippè qui iam pridem transeuntium ibidem sanctarum puellarum vestes, habitus & naues nouerunt. Sed quia facilè animadueterant denotas Deo virgines, pro conseruandæ pudicitie signaculo, in agone martyrij occubuisse, seque earum patrocinantibus meritis, non modò mortem, sed etiam cruciatu barbarorum omni morte grauiore euasisse? vnanimi consensu, non quasi homines, sed quasi Deum in humanis corporibus venerantes; non priuatis, non publicis sumptibus pepercerunt; dum non modò humanitatis officio, verum etiam humilime uenerationis studio pro se quisque satagentes; alij dilaniata dissectaq; martyrum membra congerunt, alij vestibus cooperiunt; alij terram effodiunt, alij sarcophagis imponunt; breuiq; tempore, sicut hodiè illic est cernere, sanctissimæ virginum reliquiæ, ad æternam Colonienfium gloriam pausauerunt in pace.
- Studiū Col-**
lonienfium
erga humā-
da corpora
sanctarum
virginum.
- Cap. 18.** Ex eo autem iam crescentē diuina religione, non modò consuetudo, sed pro consuetudine sacramētum ciuibus inoleuit; ut intrā ambitum virginalis sepulturæ nemo vsque hodiè cuiusquam mortui corpus audeat sepelire. Aliquanto autem tempore euoluto, diuinitus frequenter per visionem admonitus & quasi legatione sanctarum virginum accitus vir religiosus, nomine Clematius, ex Orientis partibus aduenit; qui pro voto suo ecclesiam, super sanctissimos cineres à fundamentis constructam, in honorem sanctarum virginum compleuit. Lauda ergò Colonia Dominum, quoniam confortauit feras portarum tuarum, & posuit fines tuos pacem; & tanto pramisso pignore; benedixit filijs tuis in te.
- Nota hæc de**
Clematio.
- Psal. 147.**

Erat

Erat autem de eodem sanctissimo virginum contubernio quaedam, nomine Cordula: quæ cæteris virginibus in agone Christi occubentibus, sola in vnus nauis aluco sub eadem nocte delituit, & in crastinum vltro se morti, quam fugerat, virili animo offerens, triumphales cateruas cum pari gloria martyrij subsecuta est. Sed nemo in hoc scandalizetur, quasi beata illa virgo coronæ suæ parua hac formidine aliquid derogauerit: cum nec Petrus negans, nec Thomas dubitans, ab Apostolatûs honore eiectus sit. Diuino enim nuru ad magnum Ecclesiæ fructum Petrus de se, quasi de homine præsumens, & magistro cõmoriturum se asserens, ancillæ ostiarie vocẽ vtiliter pertimuit: qui tamen postea vsque ad crucẽ perueniens, nec Romæ vrbis principem expauit. Forsitan & beata illa virgo de antea vitæ puritate & fidei constantia præsumens, ad tolerandam passionem aliquid in se fidutiæ habuit: ideoque humilianda erat, vt non in se, sed in Deo gloriari disceret, & sic humiliata, ad cælestem thalamum gloriosius transiret. Sic & fidelis Dauid cùm Domino diceret: Iuravi, & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ: mox quasi in se reuolutus, subiecit, dicens, Humiliatus sum vsquequaque. Nè autẽ infirma membra de salute desperarent, si quandò in passionis articulo pro humana infirmitate paululum hebescerent, ipse mediator Dei & hominum, personam infirmantium assumens, dixit, Tristis est anima mea vsq; ad mortem. Pater, si fieri potest, trãseat à me calix iste. Ecce qui potestatem ponendi animã suam & sumendi eam habuit, transire à se calicem passionis petiuit, nec filius à patre non exaudiri aliquandò potuit: sed caput pro infirmantibus membris loquebatur, quorum sibi tunc personã assumpsit. Forsitan etiam supernus ille agricola fructificantem palmitem, vt fructũ plus ferret, adhuc purgare voluit: quemadmodum cùm sigillum aliquod, sculptoris studio subtilissimè expressum, omnis iam populus videt & laudat, artifex tamẽ adhuc imperfectum videt & limat: vt quod oculis aliorum iam placuit, etiam suis in aliquo displicere non possit. Sed quis cognouit sensum Domini? Ideoque superuacuum est occulta Dei iudicia discutere, quæ, salua fide, sine periculo licet nescire: cùm liquidò hoc constet, semperque constiterit, quòd athleta Dei, ad probationem, non ad reprobationem, dilata sit.

Longa igitur temporum serie euoluta, sancta, quam prædiximus, Cordula in clusa cuidam, incomparabilis tunc vitæ & specialis meriti Helendrudæ per visum apparuit, eamque quasi contubernalem suam, an se agnosceret, requisit. Illa autem quanuis sancta, & mente Deo iam proxima, tamen adhuc corruptibilis, & quasi corruptio incorruptelam non sufferens, diuinæ venustatis & grauitatis personam exhorruit. Erat enim virgo Dei vltra omne artificium hominis vestita mirifice, coronamque lilijs rosisque alternantibus intertextam gestans in capite. Famula ergò Dei ex pauore respirans, indignam se tanta maiestatis agnitione esse respondit, cùm ego, inquires, carnalis, peccati sum legibus obnoxia: tu autem iam in ordinem calicolarum assumpta, totius sis corruptionis aliena. Tum illa, Noueris, inquit, me vnam ex sacro Coloniaensium virginum numero fuisse, quæ illis in agone Christi triumphantibus, vna nocte superuixi, sequentiq; die mortis cupida, vltro me carnificibus obtuli: sicque in Christo moriens, nec sorores meas deserui, nec focialem martyrij coronam amisi. Itaque cùm illarum gloriosissimi transitus diem debita iam deuotione tota Colonia veneretur, mei nominis nec breuis aliqua adhuc recordatio agitur. Proindè nunc veniens id tibi iniungo obedientiæ, quò sanctimonialibus, ad corpora nostra deuotè excubantibus, denuncies ex me, vt cùm sororum mearum triumphalem gloriam celebrant, proxima sequenti die & mihi aliquid venerationis impendant: quia minimè eis expedit, vt inter omnes, quæ illic paulant, mei tantum nominis reuerentia nulla sit. Cumque illa de nomine eius requireret, iussa est à virgine frontem eius intueri, vt hoc sibi nomèn fuisse indubitanter sciret, quod illic exaratum inueniret. Paruit illa, vidit & lægit, discretisque syllabis, Cordula, distinctè scriptum inuenit.

Famula igitur Dei ad sanctimoniales diuinum oraculum retulit, creditumque est, ac deinceps statutum, vt cùm pridè beataram virginum celebritas agitur, sequens dies sanctæ Cordulæ laudibus impendatur. Sed nè cui visio hæc quasi minus auctoritatis, ludificatè somnio dubia, habere videatur, reuocet ad memoriam, quia & Petrus dormiens, in disco vocationẽ gentium vidit, & Paulus virum Macedonem in illyriam se vocantem non dubius audiuit, & patriarchæ nostri, Abraham scilicet, Isaac & Iacob, Ioseph quoque, Gedeon atque Daniel, multa magna cælestium mysteriorum sacra-

Cap. 19.
S. Cordula.Matth. 26.
Iohan. 10.Casus S. Petri
Ecclesiæ
fructu quẽ
attulerit.Psal. 113.
Ibidem.Matth. 26.
Iohan. 10.

Iohan. 15.

Rom. 11.

Cap. 20.
Helendrudæ
apparet S.
Cordula.S. Cordula
altero die se
carnificibus
trucidatam
obtuli.Sãtimoni-
ales in col-
legio san-
ctarum vir-
ginum.

Cap. 21.

Act. 10.
Act. 16.

- Marth. 2. Ibi dem. menta viderunt, Magi etiam de mutando reditu dormientes edocsi sunt. Ipse quoque nutritus Domini Ioseph ab Angelo admonitus est in somnis in Aegyptum fugere: extinctisque persecutoribus Christi, propter metum Archelai Nazareth scedere, ibique habitare. Sed quid his assertionibus opus est, cum famula Dei, cui reuelatio hæc ostensa est, tam celebris vitæ, tamque sanctæ conuersationis fuerit, vt ipsa pro certissimo veritatis testimonio habenda sit? Est enim locus in Saxonia Herse, ibique vsque hodiè gloriosa sanctimonialium congregatio, vbi sancta illa nata & nutrita, peracto sanctissimæ vitæ cursu, nunc corporaliter in pace quiescit: quanuis vltimi temporis sui aliquantum in monte, quo ciuitas Iburg sita est, in eadem sanctitate exegerit. Huius vitæ & sanctitatis tot testes sunt, quot vel hodiè Herse sanctimoniales sunt, vel abindè fuerunt: & verissimæ, vt potè Deo verbis hominum adstipulante. Vsque hodiè enim ad tumulum eius frequenter redditur lumen cæcis, gressus claudis, infirmi ad vsum vitæ reparantur, & obsessi ab immundis spiritibus emundantur. Ideoque competens eius testimonium fuit, & nefas est dubitare, quod de sancta sanctæ, de sponsa sponsæ, de dilecta dilectæ suæ Dominus dignatus est reuelare.
- Cap. 22. Galat. 3. Glorietur ergo superna Hierusalem, & cælestis illa curia, tot ingentis ciuibus ampliata: vbi non est seruus, aut liber, masculus aut foemina. Glorietur Britannia, quantum in Adam generans, virginæ tamen indolis foecunda. Glorietur Germania, tot lectissimos Oceani flores excipiens. Glorietur Roma, numerum virginum, quem acceperat, reddens. Glorietur Colonia, talem apud se thesaurum retinens. Glorietur beata illa sanctimonialium congregatio, tot sanctarum virginum, quibus deuotè famulatur, patrocinijs de perpetua salute præsumens. Benedicita igitur gloria Domini de loco sancto. Vos autem sanctimoniales, tot cælestium gemmarum seruatrices, fideli obsequio specialiter sagagite, vt si ad cætesimum vel sexagesimum finitum non pertingitis, saltè post vestigia earum diuinæ misericordiæ spicas legatis. Omnes etiam in commune sanctissima earum patrocinia humilimè flagitemus, vt quia ad socialem cum ipsis gloriam adspirare nec audemus, nec possumus: tamen quia in domo patris mansiones multæ sunt, earum meritis patrocinantibus, in cælesti Hierusalem vel nouissima fortis municipatum capiamus: præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuuit & gloriatur Deus in secula seculorum, Amen.
- Ezech. 3. Matth. 13. Iohan. 14.

Hucusque historia sanctarum virginum in vetustis manuscriptis codicibus legitur. Visum est autem huic subiungere nonnulla, quæ in antiquo sanè codice manuscripto habentur, quibus possunt confutari illi, qui fabulosa esse putant, quæ de beatissimis his virginibus narrantur.

Nota virgini sanctarum res gestas fida relatio, ne ad posteritas transmissas.

Barbarorum vastationes.

Ecclesia sanctarum virginum incendio crematur.

Non autem, inquit, prætereundum, nec silentio suppressendum esse videtur, quod in ore nostratum (Coloniensium) tenaci memoria semper omnino diligentissimè seruatum, religiosi frequenter colloquijs voluitur, credibile etiam, & aut verum, aut veri similitimum non negatur. Denique plurima per opinionis coniecturam probantur esse conscripta, quibus tamen nulla vnquam autoritas refragata est. Mendacij nanque notam rectè nequaquam incurrit, qui veritatis indagini ex maiorum, horumque admodum religiosorum traditione, conuenientissimoque rationis iudicio sedulus cautusque, quantum ad se, liberator insistit. Nam cur cælestis huius exercitus à principio gesta simul & prælia non scriberentur, vt sic demùm purius & lucidiùs ad aures posteritatis transmitterentur, quotus in omni gente mirari debeat, cum causam huius negligentiae communis penè omnium populorum afflictio per barbaros, his maximè regionibus debacchantes, inflata perdoceat? Per quam etiam hoc factum est, vt earundem sanctarum virginum memoria, post incensam sanctorum corporum custodem ecclesiam, paulatim ab ore primùm, deinde ab ipso pectore religiosi dudum populi laberetur. Hæc nihilominus negligentia de honorandis thesauri preciosissimi loculis in nostratibus adeò vehementer induruit, vt ex remotis valde orientalium regionum partibus Clematis quidam, vir, vt rerum exitus docuit, clarus simul & religiosus, atque ad honorandas illustrandasque fama pariter & munere sanctarum virginum sepulturas idoneus, crebris visionum prodigijs, terroribus & documentis Coloniæ inuitatus accederet, & quæcunque coactus in suo loco primùm timore sponderat, hic in reintegranda beatarum virginum

ginum basilica religionis deuotione perficeret. Cuius monumenta lapidibus isthic seruantur incisa, quæ & huic operi verbis eisdem putauimus inserenda:

DIVINIS FLAMMÆ VISIIONIBVS FREQUENTER ADMONITVS, (VT VIRTUTIS MAGNÆ MAIESTATIS MARTYRII CAELESTIVM VIRGINVM IMMINENTIVM) EX PARTIBVS ORIENTIS EXHIBITVS PRO VOTO CLEMATIVS VIRCONSULARIS, DE PROPRIO IN LOCO SVO HANC BASILICAM VOTO, QVO DEBEBAT, A FVNDAMENTIS RESTITVIT.

Clemarius consularis crebris visionibus admonetur instaurare ecclesiam sanctarum virginum.

Quod quia breuiter designari, pagina veritas ipsa poscebat, quosdam minus diligenter intendentes, sensus eius verus, & ad sententiæ totius solutionem omnimodis aptus, hucusquæ latebat. Vnde propter id, quod Clematius de proprio à fundamētis sanctarum virginum ecclesiam scribitur erexisse, putant eum proprium hîc prædium habuisse, in quo eandem reedificauerit, quam prius ædificatam fuisse, quanuis multo iam tempore destructam, nemo fuit, qui vel hæc dubitauerit. Sed ex proprio pecuniæ suæ precio melius eam aliundè veniens religiosus idem Clematius creditur recuperasse: qui non solum in loco proprio preciosorum corporum venerationem debitam redintegrait & auxit, verum etiam in exteras prouincias, vnde venerat, & per quas iter fecerat, famam tantam eundo & redeundo perduxit. Hæc tamen ex codice supradicto, vbi etiam confutantur, qui putant eas ab Oriente venisse, asseritur quæ ex Britannia Coloniam eas accessisse.

S. Virgines ex Britannia venerunt primo Coloniam.

Vuandalberti Prumiensis præclarum & antiquum de iisdem virginibus testimonium. Claruit is Anno Christi 850.

TVnc numerosa simul Rheni per littora fulgent Christo virginis erecta trophæa manipulis Agrippinæ urbi, quarum furor impius olim Millia mactauit ductricibus incluta sanctis.

Sigebertus monachus Gemblacensis, qui claruit anno salutis 1110. ita scripsit in suo Chronico circa annum Domini 453. admodum consentiens historiæ, quam nos supra posuimus: immo ad verbum in quibusdam eam secutus.

OMnibus bellis famosus fuit bellum, quod candidatus sanctarum vndecim millium virginum exercitus bellauit, duce sancta virgine Vrsula: quæ filia vnica * Noti nobilissimi Britannorum principis, cum nondum nubilis à filio cuiusdam ferissimi tyranni ad nuptias expeteretur, & patrē suum super hoc anxiani videret, (qui Deum metuebat, si filiam Deo iam deuotam nubere cogeret, & tyrannum timebat, si ei filiam denegaret) diuinitus inspirata nutanti patri suadet, ut & tyranno assentiretur, ea tamen illi proposita conditione, ut ipse & tyrannus decem virgines genere, forma & ætate electas, sibi traderent, & tam sibi, quam singulis illarum mille virgines subscriberent: & comparatis ad numerum ipsarum vndecim trientibus, inducias triennij sibi darent ad exercitum virginitatis suæ: nouo vsa consilio, ut aut difficultate propositæ conditionis animum eius à se auerteret, aut hac opportunitate omnes coæuas suas secum Deo dicaret. Et ex hoc conditio, virginibus trientibus & sumptibus comparatis, per triennium belli præludia, cunctis mirantibus, * celebrârunt. Tandem sub vno die, agente vento, ad portum Galliæ, qui Tila dicitur, & inde Coloniam appulsæ sunt. Ibi quæ ex Angeli monitu Romam tendentes, ad urbem Basileam nauibus, à Basilea Romam vsque pedibus profectæ, eodem eundem tenore Coloniam sunt reuersæ, ab Hunnis vndique obsessam. A quibus cunctæ martyrizatæ, nouo & mirabili modo triumphârunt, & Coloniam sanguine & sepultura sua clariorem reddiderunt.

for. Deo-noti

Prudèria S. Vrsule virginis.

Hæc dictio, aut cõsimilis, deest in nostro codice.

Ex his Sigeberti verbis haud obscure colligi potest, Historiam, quam nos hîc edimus, ante eius ætatem iam scriptam fuisse. Possent multi alij citari graues scriptores, qui harum sanctissimarum virginum partim etiam prolixè meminerunt, & nostræ historiæ adstipulantur, sed hæc sufficiunt. Habermus autem proculdubio plura de tam præclaro & admirando virginum exercitu, nisi barbarorum crebris irruptionibus multa deperissent.

* Vulfi

VITA S. * WOLFI LAICI, SICVT HANC

EX IPSIVS WOLFI RELATIONE DESCRIPSIT

Cap. 15. lib. 8. *historiæ gentis Francorum S. Gregorius Turo-*
*nensis. Festum eius hoc die 21. Octobris tabule**Benedictinorum habent.*21. Octobr.
* EpofiumEccè quo-
modo san-
ctorum re-
liquas bafi-
licas illu-
strant.

DROFECTI in itinere ad * Exofium castrum accessi-
mus, ibique Vulfi laici Diaconum nacli, & ad monaste-
rium eius deducti, benigniffimè suscepti fumus. Est enim
hoc monasteriũ quasi milibus octo ab antedicto caftro,
in montis cacumine locatum, in quo monte magnam
basilicam ædificauit, quàm beati Martini, & reliquorum
sanctorum reliquijs illustrauit. Commorantes autem
ibi, petere ab eo cœpimus, vt nobis aliqua de conuerfio-
nis suæ bono narraret, vel qualiter ad clericatũ officium
aduiffet, quia erat genere Longobardus. Sed nolbat
exponere, vanam tota intentione cupiens gloriam eui-
tare. Quem ego terribilibus sacramentis coniuans, pollicitus primò vt nulli quæ
referebat expanderem, rogare cœpi, vt nihil mihi de his quæ interrogabam occulte-
ret. Cuiquæ diutiffimè reluctatus fuiffet, victus tandè tam precibus, quàm obse-
rationibus meis, hæc effatus est:

Vifitat cum
Aredio Ab-
bate fuo S.
Martini re-
liquias.Conffruit
ecclefiam.Eccè quæra
fuerit eius
abftinètia.Euertit Di-
anz simula-
crum.

Dum effem, inquit, puer, & paruulus, audito beati Martini nomine, nesciens ad-
huc vtrũ martyr, an confeffor effet, vel quid boni in mundo gelfiffet, vel quæ regio
beatos artus tumulo meruiffet accipere, iam in eius honorem vigilijs celebrabam,
ac fi aliquid numifmatis inter manus aduiffet, eleemofynam faciebam. Iamquæ
in maiori ætate proficiens, literas difcere ftudui. Ex quibus prius fcribere potui,
quàm ordinem fcriptarum literarum fcirem. Deindè Aredio Abbati coniunctus, ab
eoquæ edoctus, beati Martini basilicam adij. Reuertensquæ ille mecum, parumpèr
pulueris beati fepulcri pro benedictione fuffulit. Quem in capsula pofitum ad col-
lum meum appendit. Deuectis autem nobis ad monasterium eius Lemouicino in
termino, accepam capsulam in oratorio fuo locauit. Factum est autem, vt non fo-
lũ totam capsam repletet puluis, verumetiam foris inter iuncturas, vbi aditum
reperire potuir, fcatèret. Ex hoc mihi miraculi lumine animus magis accenfus est,
totam fpem meam in eius virtute defigere. Deindè territorium Treuiricæ vrbs ex-
petij, & in quo nunc eftis mōre habitaculum, quod cernitis, proprio labore cōffruxi.
Reperi autem hîc Dianæ simulacrum, quod populus hic incredulus quafi Deum ad-
orabat. Columnam etiam ftatui, in qua cum grandi cruciatu fine vlllo pedum ftabam
tegmine. Itaque cùm hyemis tempus folitò aduiffet, ità rigore glaciali vrebam, vt
vngues pedum meorum fæpius vis frigoris excuteret, & in barbîs meis aqua gelu
connexa, candelarum more dependèret. Magnam enim hyemem regio illa pertapè
nofcitur fuffinere.

Sed cùm nos folicitè interrogarem, quis ei cibus, aut potus effet, & qualiter fi-
mulacra montis illius fubuertiffet, ait: Potus, cibusquæ meus erat parum panis &
oleris, ac modicum aquæ. Porrò vbi ad me multitudo vicinarum villarum confluerè
cœpit, prædicabam iugiter nihil effe: Dianam, nihil simulacra, nihilquæ, quæ eis vi-
debatuè exerceri: culturam, indigna etiam effe ipfa, quæ inter pocula, luxuriasquæ
profluas cantica proferebant: fed potiùs Deo omnipotenti, qui cælũ fecit ac terram,
dignum effe facrificium laudis impendere. Orabam etiam fæpius, vt simulacris Do-
minus dirutis dignaretur populum ab hoc errore difcutere. Flexit Domini miferi-
cordia mentè rufficam, vt inclinaret aurem fuam in verba oris mei, vt fcilicet relic-
tis idolis Dominum fequeretur. Tunc conuocatis quibusdam ex eis, vt simulacrum hoc
immensum, quod elidere propria virtute non poteram, cum eorum adiutorio po-
fsem eruere. Iam enim reliqua figillorum, quæ faciliora fuerant, ipfe confregeram.
Conuenientibus igitur multis ad hanc Dianæ ftatuam, miffis funibus trahere cœpe-
runt, fed nihil labor eorum proficere poterat. Tunc ego ad basilicam propero, pro-
fratusquæ folo diuinam mifericordiam cum lachrymis flagitabam, vt quia id huma-
na induftria euertere non valebat, virtus illud diuina deftrueret. Egreffusquæ post
oratio-

orationem, ad operarios veni, apprehensoque fune, ut primo nixu trahere cepimus, protinus simulacrum ruit in terram: quod contractum cum malleis ferreis in pulverem redegi. Ipsa quoque hora cum ad cibum capiendum venissem, ita omne corpus meum à vertice usque ad plantam pedis pustulis malis repletum est, ut locus, quem vnus digitus tegeret, vacuus inueniri non posset. Ingressus autem basilicam solus, denudaui me coram sancto altario. Habebam enim ampullam oleo plenam, quam de sancti Martini basilica detuleram. Ex qua proprijs manibus omnes artus perunxi, moxque sopori locatus sum. Expergefactus verò circa medium noctis, cum ad cursum reddendum surgerem, ita corpus totum in columne reperi, ac si nullum super me vlcus apparuisset. Quæ vulnera non aliter, nisi per inuidiam inimici emissa cognoui. Et quia semper ipse inuidet, Deum quærentibus nocere conatur. Aduenientibus autem Episcopis, qui me magis ad hoc cohortari debuerant, ut ceptum opus sagaciter explicare deberem, dixerunt mihi: Non est æqua hæc via, quam sequeris, nec tu ignobilis Symeoni Antiocheno, qui in columna infedit, poteris comparari. Sed nec cruciatum hunc te sustinere patitur loci positio. Descende potius, & cum fratribus, quos congregasti tecum, inhabita. Ad quorum verba, quia Sacerdotibus non obedire ascribitur crimini, descendebam, fateor, & ambulabam cum eisdem, ac cibum pariter capiebam. Quadam verò die prouocans me Episcopus longius ad villam, emisit operarios cum scalpris, & malleis, ac securibus, & eliserunt columnam, in qua stare solitus eram. Postridiè autem veniens, inueni omnia dissipata, fleuique vehementer, sed erigere nequii, quæ destruxerant, nè dicerer contrarius iustioni- bus Sacerdotum. Et ex eo tempore cum fratribus, sicut nunc habito, habitare contentus sum.

Eccè vim orationis. iusti huius.

Item sancti olei.

Magneric^o Treuerensis fuit, cuius cap. 12. hui^o libri meminit Gregorius.

Quæ sequuntur, ex MS. codice monasterij Rubeæ vallis descripsimus, in quo isdem penè verbis vita hæc etiam erat.

Hic sanctus Vuolfus bonorum semper operum incrementis proficiens, multisque clarus virtutibus, in pace tandem quieuit, sepultusque est in eodè loco in ecclesia quam ipse ædificauit, in qua multa apud eius memoriam referuntur fieri crebro miracula. Contigit autem cum idem locus ex antiquitate esset neglectus, ut quadam die ob incuriam incendium pateretur. Cumque ecclesiam & omnia circuitu ignis absumeret, mœsti ciues de beati viri reliquijs turbati cœperunt, quia eas velut fracto loculo detectas antiquitas reliquerat. Et ecce sedato igne diligenter intuentes, ossa viri sancti ab hac vitione intacta reperiunt, ac si nullum locus ille incendium esset perpeffus. Ob hanc causam, & maximè quia solitarius erat locus, visum est venerabili Egeberto Treuerorum Episcopo, ut ossa sancti viri in memoratum superius castrum transferrentur, quatenus ibi cum maiori reuerentia & custodia haberentur. Inito itaque consilio, cum ex eodem loco præfente Episcopo & clericis vel monachis aliaque populi frequentia deportarètur: euntibus illis, cum iam fluuium præterissent, larga super eos repente pluuia descendit, sed ut tanti viri Dominus meritum ostenderet, per omne quod à prædicto loco ad castrum tendebatur spatium, cum nequaquam imber cessaret, super sancti viri feretrum, nec vna pluuia gutta cecidit. Itaque ab illa inundatione fuit protectus, sicut à supradicta fuerat ignis læsione defensus. Amen.

Felix obitus eius.

Sacra ossa eius ab igne non læduntur.

Nec à pluuia diu trāsferuntur.

VITA